

Obres i adquisicions del convent del Corpus Christi de Vila-real

1. INTRODUCCIÓ

El convent de monges dominiques del Corpus Christi estava situat en els terrenys que actualment ocupa la Casa de la Vila i la major part de la plaça Major, que s'escampa al seu davant. Feia costat a l'antiga seu del govern local, de 1791, que tancava un angle de la plaça porxada, i de la qual el separava un estret carreró. La disposició era tal que amb els dos edificis, l'eclesiàstic i el civil ocupaven una mançana sencera.

De tota manera, per a una millor comprensió física de la situació i distribució, caldrà recórrer a les descripcions fetes pels historiadors, qui van tenir la fortuna de poder-lo contemplar encara dret, com ara Martí Cercós¹ i Traver.²

El seu origen va lligat a tres personatges. En primer lloc Sor Agnès de l'Esperit Sant, del convent de Santa Maria Magdalena de València, espentada pel seu desig d'escampar l'orde amb noves fundacions. En segon lloc el Doctor Joan Gil i Trullench, director espiritual d'aquella i Rector del Col·legi del Corpus Christi de la capital del Regne, qui replegà la idea amb bons ulls i posà a disposició de Sor Agnès els seus béns, amb la condició que la nova fundació s'ubicara a Vila-real, el seu lloc de naixement. En tercer lloc N'Anna Bou, senyora de la ciutat de València, qui també cedi tots els béns amb la mateixa finalitat.

A ells s'afegirà un altre eclesiàstic, Frai Francisc Fajardo, del llinatge dels Marquesos de Vèlez, qui animà igualment la fundació del nou convent.

El títol de «Corpus Christi» que va rebre estaria condicionat, sens dubte, pel fet de l'estreta relació del Doctor Gil amb la institució del mateix nom, i la poderosa influència que aquesta exhibirà en la València contrarreformista. No podem oblidar que aquell Col·legi serà l'adalid dels princi-

1. Martí Cercós, P., «Apuntes Históricas», manuscrit inèdit. Vila-real, 1886-1893.

2. Traver, B., «Historia de Villarreal», Imprenta Botella, Vila-real, 1909, pàgs. 394 a 396.

pis de Trent i que en la data de fundació del convent es troba en plena eclòsió del seu poder i influència.

Les vuit primeres habitants de la nova fundació, entre les quals estaven Sor Agnès i la mateixa protectora n'Anna Bou, van ocupar el palau de la família Cucaló, comprat pel Doctor Gil, i que fou el germen del conjunt posterior, després de mamprendre les obres d'adaptació el 1638. No degueren ser molt intenses les reformes, puix es van concloure aquell mateix any.

Caldrà esperar al 1651 per veure les monges embarcades en l'obra més ambiciosa del recinte: l'església.

L'obra degué començar en el segon quart del segle XVII, i ja estaria enllestida en allò fonamental el 28 de setembre de 1651, puix en aquesta data el Consell de la Vila adopta un acord referit a la trasllació del Santíssim a la nova construcció i les festes que s'han de fer amb aquest motiu.³ Aquesta data també figura en els escuts de l'orde —sortosament conservats—, que, fets en taulellets, ornaven cada pilastra de la nau.⁴

Des d'aquesta notícia fins a 1695, en què comencem la nostra relació, no coneixem cap altra activitat constructora en el convent. El període que va de finals del segle XVII a 1808 serà la base d'aquest treball i l'esmicolarem després. Ja en el segle XIX la institució patirà d'una manera dràstica els efectes de la desamortització. Aquesta no afectarà amb intensitat l'edifici, donada la relativament primerenca tornada de les seues inquilines, però sí a les seues propietats, considerades de les més importants del territori al nord del País Valencià.⁵

Ja hem indicat com van trobar els historiadors locals el convent a finals del segle XIX i principis del XX. Més tard durant la passada conflagració el govern municipal addicte a la República, incautà el casalici.⁶ Els quadres van ser traslladats a l'alqueria de Pujol i en les seues sales van trobar allotjament els numerosos refugiats, procedents de llocs ocupats pels rebels.⁷ Possiblement açò degué proporcionar a l'edifici una actitud més respectuosa

3. *Ibidem*, «Efemérides», pàg. 107.

4. Aquests escuts, després d'adornar durant anys el departament d'obres de Ca la Vila, han passat al nou ermitori de la Mare de Déu de Gràcia.

5. Badenes, M.A., «La venta de bienes eclesiásticos en las comarcas castellonenses. Desamortización de Mendizábal (1836-1845)», en «Estudios Castellonenses», Castelló, 1983, pàgs. 233 a 264.

6. El mateix va passar amb el Convent de Carmelites, que va ser dedicat a Escola Popular de Guerra de Enginyers. Libro de Actas del Ayuntamiento, 19-12-1936. Arxiu Municipal de Vila-real.

7. «El Consejero Ribes, propone que este Consejo municipal se dirija a todos los Ayuntamientos de donde procedan los refugiados que recientemente se han instalado en el antiguo convento de Dominicas, pidiendo informes políticos o sindicales de todos los ciudadanos que se encuentran en esta ciudad». *Ibidem*, 20-2-1937.

per part dels elements revolucionaris que la que es va aplicar a altres centres de culte.⁸

Rehabilitat i tornat a ocupar per l'orde dominicana després de la guerra, fou definitivament enderrocat a començaments dels anys seixanta. Aquest fet constitueix, a banda d'una desmitificació del concepte maniqueista del franquisme entre valedors i destructors de l'art, l'operació de major abast especulatiu de totes les que es van fer en aquest període de la història al nostre poble. En ella és possible veure algunes de les constants de la pràctica arquitectònica del totalitarisme, fent-se mereixedora d'una explicació sociològica i urbanística que haurem de deixar per a més endavant.

Les dominiques van arribar a un acord amb l'Ajuntament d'aleshores, passant a ocupar els terrenys de l'antic hospital de la vila. Allí van anar a parar algunes despulles del convent enderrocat, taulellets i portes, tot d'excel·lent qualitat, amb tasca d'influència mudèjar aquestes darreres. A Ca la Vila van quedar dipositats els estupends escuts ja esmentats i algunes dotzenes de manisetes.⁹ La resta es va repartir entre particulars, amb les fosques circumstàncies que envolten aquesta classe d'actes.

La comunitat va traslladar a la nova seu diverses peces mobles que mereixerien una acurada atenció, algunes de les quals presentarem i datarem en aquest treball.

2. ELS LLIBRES DE DESPESES I INGRESSOS DEL CONVENT

A l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, a la secció «Clero» es conserven dos llibres procedents del convent de dominiques de Vila-real. El primer abraça el període que va entre els anys 1694 a 1743, ambdós inclosos, i el segon comprén l'interval entre 1788 i 1808.

La pervivència d'aquests volums a Madrid, juntament amb molt altres del nostre entorn més immediat i d'altres nacionalitats i regions de l'Estat, té la seua explicació en l'ordre emanada del govern lliberal, ran de l'exclaustració del 1836.

Forrats en pell a l'antiga, l'estat de conservació és prou bo i no ofereix dificultats per a la consulta.

Hi hem pogut trobar les dades que ens han servit per bastir aquest treball. Sens dubte l'eixamplament de la investigació permetrà tant augmentar el nostre coneixement sobre el cenobi, com obtenir fruits de les dades enregistrades en aquests llibres i referides a altres matèries.

8. Realment quant a l'aspecte arquitectònic només el Convent de Sant Pasqual va quedar totalment destruït. La resta va patir danys d'escassa importància. No podem dir el mateix del patrimoni moble, enregistrant-se les desfetes més importants a l'ermita, a la Capella del Crist de l'Hospital i al mateix Convent del Sant.

9. Bona part d'aquestes manisetes han estat aplicades a les reformes de l'Ermita de la Mare de Déu de Gràcia.

Pel que fa a aquestes dades hem de dir, que si bé ens proporcionen informació precisa sobre l'any, el cost i alguns trets formals, la monja qui anota defuig pràcticament sempre escriure el nom de l'artífex. Açò fa que ens quedem a mitges pel que a l'aportació a la història de l'art del nostre context geogràfic i no deixa de ser una llàstima.

També es lamentable que hagem perdut el rastre de la resta de volums, on, lògicament, es registrarien les despeses dels anys que manquen en els dos conservats. Sens dubte la seua existència haguera completat la trajectòria vital del convent i molts dels canvis ocorreguts en la seua estructura formal.

En aquest sentit, hem d'observar, però, que en tot cas hi ha reformes i adquisicions que entren a formar part del patrimoni del convent i que no consten als llibres ara consultats. Es tracta de les donacions, d'aquelles obres que les monges mamprendrien savent que hi havia al darrere algú que es faria càrrec de les despeses ocasionades. Açò es fa molt evident en el cas de la seua col·lecció pictòrica, sens dubte la més rica i completa del poble, que ja hem vist salvada durant els anys difícils de la guerra civil. En aquesta col·lecció hi ha pocs quadres que apareguen com a pagats per les monges, i, per desgràcia, quasi mai no s'anota el tema de la pintura, ni les seues mesures, ni tampoc l'autor, tret de contades excepcions.

Així, doncs, podem dir que són tots els qui estan, però no estan tots els qui són, com passa sovint amb altres institucions religioses del poble, a les quals la devoció particular atorgava almoines i favors.¹⁰

Si bé, en el text documental la relació de despeses presenta un ordre cronològic, ací hem preferit dividir les obres arquitectòniques, d'aquelles altres adquisicions de mobiliari destinat al culte, i seguir en aquestes divisions un ordre cronològic intern que sistematitza, alhora que aproxima a l'evolució del propi objecte a través del temps i les circumstàncies.

3. OBRES I ADQUISICIONS

3.1. Obres

3.1.1. Església

El mestre d'obres Joan Ibañez executà de 1648 a 1651 l'església del convent, sens dubte la part més noble i cuidada de tot l'edifici.¹¹ En substància va ser la que va perviure fins a l'enderrocament recent, i la coneixem a través de fotografies de no excessiva qualitat i escassament aclaridores.

Pareixia tractar-se d'una estructura d'una nau, amb capelles laterals poc

10. Com a exemples podríem citar l'estupend «Crist a la Creu», de Pau de Sant Leocadi, o el «Calvari» de Gaspar de Becerra, entre altres moltes peces.

11. Lizandra, J. «Juan Ibañez», Exàgono, Vila-real, 1985, p. 11.

profundes, creuer a penes marcat i cúpula en la intersecció. L'absis era rectangular en la base i vuitavat en la part superior, realitzant-se la transició a través de trompes apertxinades.

Joan Ibañez se'ns descobreix com la personalitat més important en el terreny de l'arquitectura a la nostra comarca, en aquesta època de transició cap a les formes plenament barroques, que mai assumirà, decantant-se més aviat cap a models d'arrels classicista, depurats pels vents cotrarreformistes de tot additament superflu.

En el seu corpus caldrà incloure la Capella de la Comunió de l'Església Parroquial de Vinaròs, de 1657. Abans havia realitzat a la mateixa ciutat algunes reformes en el convent de Sant Telm de frares agustins.

A Castelló farà el claustre del convent de dominics (1649-1659), l'Hospital (1653), l'ampliació de l'ermita del Lledó (1655-1669) el remat del campanar (1656) i la Capella de la Comunió de l'Arxiprestal de Santa Maria (1664-1668).

A Nules aixecarà l'església parroquial de Sant Bertomeu, entre 1666 i 1673 i a Vilafranca la Capella del Transagrari de la parroquial entre 1667 i 1670, que tanca el cicle de la seua producció arquitectònica.

Ibañez havia fixat la seua residència a Vila-real, contraient matrimoni amb la germana d'un tal Vicent Grifella i Marsal, també arquitecte i ciutadà de la nostra vila, del qual de moment ignorem les realitzacions.

Realment són poques le reformes que es ressenyen en aquesta part del convent en els llibres ara consultats, i cap referida a la seua estructura fonamental ni a reparacions derivades del seu estat. Caldria deduir la resistència general de la construcció al pas dels anys i el bon ofici del mestre que la va fer possible.

La primera intervenció consistirà a fer unes grades per pujar a l'altar major, que es fan en 1695. Hi ha la possibilitat que foren d'obra o de fusta, perquè la nota és breu i poc explícita.¹²

La segona ja té una major entitat. Es tracta del xapat del cor de dalt, puix el de baix no es farà fins al 1718, com veurem després. Amb aquest propòsit es comprenen en 1697 2.260 taulellets, 400 «centillos» i 100 cantoneres.¹³

No deixa de ser curiós que tres anys després, en abril del 1700 es paguen els jornals de posar taulellets en el cor i de portar-los, i que dos mesos després es pague una vegada més per altres 2.500 taulellets també per al

12. «De unas gradas para subir al altar doce sueldos de un Jornal quatro sueldos». Llibre d'Eixides del Convent. Arxiu Històric Nacional. Secció Clero. Juny 1695.

13. «Pmo. por el precio 2.260 agujeros i 400 centillos i cien cantoneras para chapar el coro 1 L 11 s 4 i por el porte de traerlos aca al cto. 5 L 8 d. Monta todo 36 L 19 s 4». Ibidem. Juny 1697.

cor.¹⁴ Què va passar amb els anteriors? Es va aixamplar la superfície xapada?. És difícil d'esbrinar donada la parquetat extrema de la monja qui escriu. Tal vegada a alguna d'aquestes càrregues corresponen les rajoles escampades del poble.

Els tres-cents taulellets encomanats i pagats el 1708,¹⁵ degueren servir més aviat per a substituir els defectuosos o mal col·locats, o bé per fer pujar una mica més el sòcul.

Com ja hem assenyalat, la decoració del cor de baix no es mamprendrà fins al 1718. En aquest any s'adquireixen dues partides de taulellets destinats a aquesta part. Per la primera, de quantitat indeterminada, es paguen 10 lliures, i per la segona, de 4.000 peces, un total de 16 lliures.¹⁶

L'última reforma registrada en aquest cor de baix correspon al 1742. En aquest any es paguen 291 lliures 4 sous i 3 diners per treballar i lluir les pedres del cor, pavimentar-lo i de pavimentar endemés la sala de recreació i de tres pedres, a més dels jornals adients.¹⁷

En 1704 la Comunitat mana fer un confessorari d'algep, que costarà a la fi més de 39 lliures.¹⁸

Una altra dada de la relació del convent amb els centres proveïdors de ceràmica, la trobem en la compra en 1722 de 512 taulellets blancs i blaus (del «mocadore») per al presbiteri/ 24 lliures i 15 sous passaran d'una mà a l'altra, incloent-hi les deu sarietes que han fet falta per portar-los i el cost d'embalar-los.¹⁹

Potser l'església havia perdut les vidrieres en els esdeveniments funestos de la guerra de successió i posterior crema del poble i del convent, o potser les que hi havien ja no satisfien la moda del moment. La qüestió és que en

14. «de jornales de poner los aqlejos en el Coro tres libras deciseis sueldos y del porte de traerlos seis libras quatro sueldos y seis dineros». Abril de 1700.

«Pmo. de dos mil y quinientos aqlejos para el coro veinte una libra quince sueldos». Ibídem. Juny de 1700.

15. «Por trescientos aqlejos para el coro 20 l 10 s 6 i de porte cinco sueldos». Ibídem. Novembre de 1708.

16. «de asulejos para el coro que se a de aser 10 L s». Ibídem. Maig de 1718.

«de 4.000 asulejos para el coro bajo 16 L. s». Ibídem. Juny de 1718.

17. «de Jornales a los albañiles y peon de asentar las losas al coro baxo y paimentar la sala de la recreacion 6 L 8 s». Ibídem. Abril de 1742.

«Pmo. de trabajar y lusir las piedras del coro baxo y de jornales y paimentarle y de estrenas y de paimentar la sala de recreacion y de tres piedras mas vale todo 291 L 4 s 3». Ibídem. Juny de 1742.

18. «por la Costa de un Confesonario que se a obrado de yeso 4 L 16 s 6 = de ladrillos 3 L 14 s de cal 4 L 10 s de traer arena 1 L 10 de masar el argamasa 1 L 2 s 6 Jornales a los albañiles 10 L 4 s = de Reboltones 5 L s 6 = de tres puertas 4 L 1s 6 de tres ceraduras y llaves 1 L de las ventanillas 16 s de la regita una libra 4 s de las ojas de lata i agugerarlos 17 s de dos tarimas 12 s de dos picaportes 10 s monta todo 39 L 18 s». Ibídem. Gener 1704.

19. «de quinientos y dose tablericos blancos y asules a onse dineros cada uno para el presbiterio y dies sarietas para traerlos i coste de en Balarles 24 L 15 s». Ibídem. Juny de 1722.

abril de 1723 es paga l'import de vuit vidrieres, i també allò que han costat unes fustes per portar-les des de València.²⁰ Quatre anys després algunes d'aquestes vidrieres s'havien fet malbé i necessitaven una restauració. Va caldre portar-les a València i tornar-les ací, a més de satisfer els honoraris del vidrier.²¹

En febrer de 1736 ixen dues lliures i escaig en pagament de dues ares per als altars,²² i dos anys després s'ha comprat la pedra per a la peanya de l'altar de la Mare de Déu del Roser.²³

Aquest altar experimenta, possiblement, una sensible reforma per aquesta època, puix poc després es paga també per la guarnició de fusta daurada i el cristall de davant la imatge.²⁴ Ens trobem allò que podríem considerar una espenta d'aquesta devoció, i, singularment, de la confraria d'aquest nom, que encara té una important significació en la vida social de Vila-real, amb seu original al convent del Corpus Christi i en aquest altar.²⁵ Cas d'accedir als llibres de comptes d'aquesta organització religiosa, podríem trobar sens dubte, altres depeses relacionades directament amb aquesta reforma.

Cap altra obra d'entitat està enregistrada en els llibres, fins a 1742. Després d'aquest any hi ha el llarg parèntesi que ja hem assenyalat, però tampoc en el segon volum es replega cap intervenció destacable. Només, si d'acàs, els pagaments complementaris pels quatre carros que es van encarregar de traslladar des de València el nou retaule de Sant Domènec, de l'església, col·locat pels oficials en el mateix mes de maig de 1794.²⁶ En altre treball ja hem completat les dades sobre aquesta obra amb altra documentació, trobada així mateix al convent de Vila-real.²⁷

20. «De ocho vidrieras seis libras». Ibídem. Abril de 1723.

21. «De unos jornales al ombre que trajo las vedrieras de aqui a valensia y de valensia aqui 1 L». Ibídem. Gener de 1727.

22. «De dos aras para los altares 2 L 8 s». Ibídem. Febrer de 1736.

23. «De una piedra para la peaña del altar de N.ª S.ª del Rosario 4 L s». Ibídem. Octubre de 1738.

24. «Per la guarnision de madera dorada y christal de la ymagen de N.ª S.ª 2 L 4 s». Ibídem. Novembre de 1738.

25. Junt a les Puríssimes constitueix una de les associacions religioses més representatives de la ciutat. Conserva algunes bones peces en orfebreria, escultura, pintura i bordats.

26. «Retablo 400 L s todo limosnas. Po Dose libras dies y seis sueldos quanro dineros Por 4 carros para traer un Retablo Nuevo con su Santa Ymagen de Nuestro Pare Sto. Domingo de Valensia al conbento digo 12 L 16 s 4». Ibídem. Maig de 1794.

«Colocasion ttr. dos libras trese sueldos seis dineros. Por estrenas a los 2 ofisiales con otras cosas de las provisiones de casa juntamente con la comida. Dia en que fue colocado al 18 del corriente. Año 1794 que fue con grande solemnidad de clerigos i mucha gente de la villa digo 2 L 13 s 6». Ibídem. Maig de 1794.

27. Bautista i Garcia, J.D. «Arquitectura de l'Academicisme a Vila-real», Butlletí de la Societat Castellonenca de Cultura.

3.1.2. *Edifici*

No es pot dir que les obres efectuades en el recinte conventual siguin molt més intenses des del punt de vista arquitectònic, que les que hem vist per al cas de l'església.

És cert que s'observa la compra de diverses cases frontereres, per eixamplar-lo, com ja assenyalava mossén Benet.²⁸ De tota manera aquest eixamplament es farà d'una manera orgànica, atribuint als nous espais que passen a formar-hi part, funcions complementàries, sense que en cap cas hi haja una subordinació del conjunt a un pla unitari estètic.

Serà el cas de la vivenda comprada en 1724 per a fer els graners, els confessoraris i la sepultura, d'inexcusable existència en aquest tipus d'institucions religioses.²⁹

De tota manera, i si hem de seguir l'ordre cronològic, la primera intervenció important s'esdevé al refectori que s'eixampla, junt amb la cuina, en 1699.³⁰

Seguint amb les reformes dels llocs destinats a l'alimentació física, el 1723 es compon el menjador dels frares de la mateixa orde, que vivien en casa anexas, destinats al seu servei exclusiu. En la mateixa reforma hom aprofitarà per arreglar el rebost de la procuradora i el celler.³¹

Directament passem a 1789. En aquest any Vicent Miró pica l'escala de dins del convent i compon el forn.³²

Poc després la Comunitat es veu obligada a fer una altra cel.la. Hi inverteix un total de 24 lliures, 16 sous i 9 diners.³³

28. Traver, B., op. cit., pàg. 395.

29. «El gasto de la obra graneros confesionarios y sepultura. Pmo. de una caballeria y una casa que se merco 290 L s de cal ladrillo y piedra y otros materiales 804 L 15 s 3 de las piedras de las portaladas y pies de arcos u presbiterio y tarima 222 L 8 s 6 las piedras bronidas se an trabajado a 7 s el palmo lo que se a gestado en madera 343 L 9 s 2 de mans a los carpinteros 262 L 8 s 4 de yerro y manos de serajeros 232 L 3 s 6 de manos a los albañiles 640 L estas partidas asen la suma 2.799 L 16 s 9». Ibidem. Agost de 1724.

30. «Pmo. por lo que se a gastado en acer mayor el Refitorio y cosina= de deciocho c. de cal de traerla carrear arena y amasarla dies libras= de yeso ocho libras doce sueldos de ladrillos y tableros siete libras onze sueldos= al carpintero de jornales de acer unas puertas y ventanas de Reboltones y de tablas para hacer las mesas y clavos doce libras seis dineros= de jornales al albañil y peones veinte libras desisiete sueldos y dos dineros monta todo 59 L s 8». Ibidem. Abril de 1699.

31. «de componer el comedor de los padres y reboste de la procuradora y las bodegas de manos a los albañiles Veinte y cinco libras de materiales catorce libras dies y nueve sueldos y ocho dineros». Ibidem. Agost de 1723.

32. «Pr. cinco libras ocho sueldos a Visente Miro se le paga por picar la escalera de dentro el conto. L 13 s por componer el orno 1 L s por asentar las puertas en la Alqueria del Pe. Sn. Joseph L 15 s por aser 6 B almidon 1 L 12 s por picar los 2 reglones de la Alqueria 1 L s por componer un mortero de piedra 18 s Todo 5 L 8 s». Ibidem. Desembre de 1789.

33. «Celda ttr. veinte y cinco libras Dies y seis sueldos nueve Dineros por 10 Jornales y medio de albañil a 10 s el jornal= 4 L 4 s= por 9 c de yeso a 12 s= por c 4 L 8 s= por 400 ladrillos con el porte

Encara no han passat vuit mesos des de l'obra anterior i ja trobem a les dominiques embarcades en els treballs d'un nou torn.³⁴ Un mes després ja està acabat en la seua part fonamental, i s'adquireixen els taulellets que l'adornaran.³⁵ Aquests taulellets es canviaran per última vegada el 1806, comprant-se 300 nous a vuit diners la peça.³⁶

Més ambiciosa resulta l'obra d'arranjament del frontis que donava al carrer Major, en 1791. Aquesta era l'autèntica «façana principal» de l'edifici, puix en ella es trobava la porta de l'església i la pròpia del convent. Açò justifica l'elevada quantitat que s'hi inverteix.³⁷

Algun altre tros de la façana es va arreglar en 1802, de no tanta extensió com l'anterior.³⁸

De tota manera, a la vista de fotografies antigues, podem concloure que aquestes reformes en la façana de l'edifici no suposen cap intervenció dràstica, ni reflex dels corrents estilístics de l'època. Més aviat es tractaria d'«uniformitzar» el frontis d'una manera senzilla, sense pretensions decoratives, deixant-lo llis en tota la seua extensió, tret dels vans i de la marcada cornisa.

En el mateix any es mamprén una altra obra de tipus pràctic: el forn de coure pa.³⁹

Les obres de la infermeria nova i enderrocament de la vella duraran del 15 d'abril de 1795 al 30 d'agost del mateix any, i les despeses pujaran a un total de 1.136 lliures 6 sous i 3 diners.⁴⁰

4 L s por 99 clavos= 1 L 8 s tranelles 3 s 6 cordel 200= varas 5 s 4= de peon 22= a pezeta 4 L 16 s 11= Jornales de cavalleria 5 a 10 s= 2 L 10 s todo para aser una selda nueva todo 24 L 16 s 9». Ibidem. Abril de 1790.

34. «Torno ttr. veinte y ocho libras quinze sueldos por 2 tablas de Nogal para aser el Torno Manos y porrones de Brronze y aser la ventana nueva componer las fronterizas y limpiarlo todo 28 L 15 s». Ibidem. Novembre de 1790.

«Jornales del Torno ttr. siete libras Dies y nueve sueldos Dos dineros por 4 jornales de albañil 2 L 10 s 10 jornales de peones a pezeta= 2 L 13 s 2= 2 jornal de cantero L 10 s 8= 4 c de yeso a L 14 s= 2L 16 s 7 L 19 s 2». Ibidem.

35. «Asulejos ttr. quatro libras Dies y Nueve Sueldos tres dineros Por 6 Dosenas asulejos para el torno todo 4 L 19 s 3». Ibidem. Desembre de 1790.

36. «20 L 11 s Por 300 azulejos a 8 dineros el Azulejo para dentro y fuera del torno 10 1 s= Mas por un S. Vicente de Azulejos para encima del Torno 6 L 1 s= Mas por el porte de todo 4 L 10 s= Todos». Ibidem. Setembre de 1806.

37. «Frontera ttr. ciento setenta y dos libras dies y seis sueldos ocho dineros Por todo el gasto de la obra Para componer todo el frontis que sale a la calle Mayor todo 172 L 16 s 8». Ibidem. Maig de 1791.

38. «8 L 7 s 10 Por 4 Jorns. de Albañil para Componer la frontera del Convento. a 12 s el Jornal 2 L 8 s= por 4 del ofisial a 8 s 1 L 12 s= por 6 de peones a 5 rs vn 1 L 19 s 10= por los colores 1 L 4 s= por dos pinseles 1 L s= por 3 trenillas 4 s todo 8 L 7 s 10». Ibidem. Novembre de 1802.

39. «Orno ttr. treinta y ocho libras onze sueldos y cinco dineros Por todo el gasto de aser el orno Nuevo todo 38 L 11 s 5». Ibidem. Setembre de 1791.

40. «262 L 12 s 8 Obras de la enfermeria nueva Arrojada la vieja: un tejado nuevo i el dormitorio del

3.1.3. *Altres obres en propietats del convent*

Ja hem vist com el Convent del Corpus Christi passarà a ser un dels principals propietaris de terres al llarg del segle XVIII, i primer quart del XIX. En aquest apartat voldríem parlar d'adquisicions i reformes de cases i, més important encara, de les alqueries que esdevindran propietat de la institució; en les quals es realitzen una sèrie de millores en el terreny arquitectònic.

Així, per exemple, les monges paguen una substancial quantitat en 1718 per treballs en la casa que utilitzen per guardar el ramat. La dada és tan curta i poc explícita, que resulta difícil endevinar si es tracta d'una casa dins la mançana que ocupava el convent o en altre lloc de la població.⁴¹

Mol més cara resulta la construcció d'un trull per a l'oli, pagada dos mesos després.⁴² Desgraciadament, i com és costum, la nota no diu més que allò imprescindible, i ens quedem sense conèixer la localització exacta d'aquesta construcció entre altres coses.⁴³

Ja en 1790 el raval d'Onda anava eixamplant-se, i les dominiques van creure convenient alçar cinc cases de nova construcció en el lloc deixat després d'enderrocar-ne una que ja hi havia i un corral de ramat que era propi de la comunitat, i que podria ser el que hem vist obrar setanta anys abans. La nota confirma que ja existia el carrer de la Mare de Déu dels Àngels.⁴⁴

novo. empezandose dia 15 de abril del año 1795 i se conluio dia 30 de agosto del mismo año. A saber por 6 puertas 7 ventanas por 31 cargas de 28 nos. i otra madera diferente: cerrajas: yerros: cal yeso carretadas porte de todo Albañil Sors de los peones: una fineza a frai Mariano por llevar la obra por su cuenta- ladrillos gordos y delgados azulejos para en ladrillar= carpintero= capasos i otras menudencias: de cordel: trenillas: clavos: cañas para aser un cielo raso: al todo gasto importa 1.136 L 6 s 3: rebaxada esta cantidad con la gracia que nos iso el Rey N^o Señor de condonarnos para la dicha obra: de la Mortn 894 L 13 s 7 i una limosna que nos favorezio sierto sugeto de 80 L s: resta de gasto de dinero libre 261 L 12 s 8». Ibidem. Gener de 1796.

41. «en la casa que el conto. a trabajado para el ganado en pertrechos y Jornales y de manos al albañil 103 L 9 s 3 digo 103 L 9 s 3». Ibidem. Maig de 1718.

42. «De un molino de aseite a los albañiles de manos 190 L de madera 131 L 9 s de portear las piedras que son menester para el molino 28 L s de trabajarlas 93 L s de otros pertrechos y Jornales que an sido menester para dicha obra 268 L s monta 600 L s». Ibidem. Juliol de 1718.

43. L'únic trull que coneixem al poble es troba al carrer de Sant Vicent. Conserva encara la infraestructura bàsica, i el recinte es recolza en dos magnífics arcs rebaixats de rajola.

44. «Gasto en la construccion y obra de 5 casas, qe se han levantado en el sitio de una casa, y corral de ganado, qe era propio de esta comunidad en el Arraval de Onda, y calle de Nrt. Señora de Los Angeles.

.Pte Por 167 Jorns Mtro. de Albañil a 10 1 Plata	83 L 10 s
ite Por 171 Jorns Oficial a 8 s	68 L 8 s
ite Por 610 Jons. Peon a peseta	162 L 13 s 4
ite Por toda la madera de varias especies y precios	119 L 6 s
ite al carpintero por travajar Puertas ventanas etc.	26 L 8 s 7
ite al cerrajero por cerrajas, clavos, visagras y demas haciendas	23 L 16 s 3
ite Por tejas ladrillos, y medios ladrillos	124 L 18 s 8

Les alqueries més importants del convent han arribat fins a nosaltres, bé que en un estat alterat pel pas dels anys i els canvis de funcions. Aquestes alqueries van rebre el nom de la patrona de l'orde, la Verge del Roser, l'una i l'altra va ser anomenada de Sant Josep.

La primera es troba situada vora la CN-340, en la partida de Carinyena. Després de molt de temps d'abandó ha patit darrerament una intensa intervenció per instal·lar-hi un restaurant, que ha resultat poc respectuosa amb l'interior i acceptable quant a l'exterior. És perceptible en aquest darrer una reforma en la segona meitat del segle XIX, fruit de la qual seran les balustrades en els finestrals i l'emmarcament de la imatge de la titular, estupenda talla barroca en alt-relleu, sense el cap ni el xiquet, que, amb l'escut de l'orde als peus, parla de les antigues propietàries.

El mas ja era de les monges el 1733, puix en aquesta data apareix anotat el pagament d'uns jornals a l'obrer per fer uns «acanalats».⁴⁵

És possible, tanmateix, que no fera molt de l'adquisició, si és que podem interpretar la següent nota com a indicatiu que el procés de transferència d'un amo a l'altre encara no havia finalitzat. Es paga a l'escrivà Josep Rocafull una lliura per la còpia de la possessió de l'alqueria del Roser.⁴⁶ De tota manera agarrem l'assumpte amb prudència.

De molta entitat degueren ser les obres mampreses en el corral de la casa de camp entre 1740 i 1741. Més de 443 lliures s'hi esmercen.⁴⁷ Per

ite Por 255 caizes, y 10 Barchillas Cal, con los Portes a varios precios	140 L 19 s
ite Por toda la piedra, qe se a comprado	41 L 2 s 3
ite Por 31 carretas de Arena a 4 s y 212 a 7 s	80 L 8 s
ite Por 59 Caizes yeso de la Villa=Vieja a 8 s y Porte en 15 carretas a 1 L 6 s	43 L 2 s
ite Por 56 Caizes Yeso, y 3 Barchillas de Borriol a varios precios	33 L 15 s 6
ite Por 114 jornales de carro de toros a 1 L	114 L
ite Por 24 Jornales de Carro de una cavalleria a 16 s	19 L 4 s
ite Por Cañas, Capazos, Cantaros, Ganellas, trenillas, Cargas de agua mercadas y otras cosas contenidas en una varia	3L 11 s 7
Todo	1.086 L 3 S 2

Cuia cantidad se a recibido y sacado: de el Arca de Cargamientos solamente 892 L 3 s 2; y las restantes 194 L en esta forma: 100 L que de un Legado que Dn. Tomas Vergada deixo en su testamento a su Hermana la Me. Sor Isabel de Jesus y las 24 L de otros legados y dadivas que a Sor Rosa Maria de N.P. Santo Domingo dejaron su Abuelo, y otros tios de la dha., cuios recibos estan en el libro de Gasto y Recibo a sus lugares y segun su ingreso; y que de Licencia y consulto del R.P. Provincial Fr. Vicente Año, se aplicaron a esta obra qe de su Redito se celebre la fiesta del Angelico Dr. Santo Thomas de Aquino». Ibidem. Desembre de 1790.

45. «De aser unos acanalados en la alqueria de la virgen de Jornales al albañil 4 L 10 s». Ibidem. Octubre de 1733.

46. «De la copia de la posesion de la alqueria de la virgen del Rosario al escribano Joseph Rocafull 1 L». Ibidem. Agost de 1734.

47. «Pmo. de salarios a los estajeros y Jornales y gastos de la obra qe se a echo en el corral de la Alqueria de la virgen de N S^a del Rosario, des de 1.740 asta 1.741, sube todo 443 L 8 s 3 digo». Ibidem. Febrer de 1741.

fer-nos una idea del tipus d'estructura que es va edificar, caldria anar a l'alqueria de Sant Albert, dels carmelites, de 1742 i contemplar el pati, amb proxada d'arcs rebaixats fets de rajoleta.

L'altra alqueria, la de Sant Josep, es troba situada al costat del camí Carinyena, entre la via del tren i la CN-340, al costat de la ja esmentada de Sant Albert. Just és dir que en aquesta no hem trobat cap petjada de la seua antiga pertinença a les monges, i que no està tan clar que ens trobem davant la construcció que ens apareix als documents. Es tracta d'una vil·la de planta centralitzada i quadrangular, amb teulada a quatre vessants, emparat a la façana principal i capella menudeta adossada a un costat.

Tot allò que veiem avui en aquesta alqueria no va més enllà del segle passat la qual cosa no fa més que reiterar-nos en els dubtes abans insinuats.

La primera reforma, molt important per cert, l'enregistrem el mateix any que la de l'alqueria del Roser, és a dir en 1733, i en ella intervenen obrers, fusters i manyanes.⁴⁸

Fins al 1789 no tornem a llegir cap altra referència. En aquest any Vicent Miró «assenta» les portes del casalici i pica els dos reglons de l'alqueria.⁴⁹

Dos anys després es paguen vint-i-set lliures per diversos «arreglaments» en aquesta alqueria i en la de Sant Pere Màrtir.⁵⁰ Més que per l'entitat en el terreny arquitectònic d'aquesta intervenció, la nota cobra interès per esmentar aquest nou mas, la situació exacta del qual ignorem de moment. De tota manera a mà esquerra de la carretera de Borriana, a uns tres-cents metres de la baixada del pont del desviament de la CN-340 hi ha una alqueria, coneguda amb l'apel·latiu «De les monges», i amb la data 1745 a la clau de la porta. També caldrà considerar que a partir de 1836, amb la vinguda de les clarises de Castelló al Convent de Sant Pasqual, seran dos les comunitats femenines, i a qualsevol de les dues pot referir-se l'apel·latiu en qüestió.

Tampoc queda clara l'ubicació d'una altra alqueria que també pertanyia a les dominiques: la de Roca, comprada abans de 1732.⁵¹

48. «Del gasto de la obra del Alqueria de N^o P^o y Patriarca Sn. Joseph pertrechos manos de arbañiles oficiales carpinteros serrajeros madera todo monta 464 L 18 s 6 digo». *Ibidem*. Abril de 1733.

49. Veure nota 32.

50. «Gastos de obras en las alquerias Veinte siete libras trese sueldos Nueve dineros por 19 jornales de albañil a L 10s 9 L 10 s 2 jornales de carro a L 16 s por jornal 1 L 12 s 35 jornales de peon 5 s 4 9 L 6 s 8 9 tablas 1 L 6 s 7 1 jornal y medio al carpintero L 15 a 700 atovas 2 L 18 s un c. y medio de yeso 1 L 16 s 8 trenillas 9 s 4 todo para componer las alquerias de S. Pedro Mr. y S. Josep 27 L 13 s 9». *Ibidem*. Maig de 1791.

51. «de unos papeles para la Justificacion de la compra de la alqueria de roca 2 L s». *Ibidem*. Agost de 1732.

Per acabar aquest apartat parlar, si d'acàs, de la composició dels carrers que envoltaven el convent, en 1790, amb motiu de la proclamació del rei Carles IV. Un carro s'encarregarà de transportar el material necessari.⁵²

3.2. Adquisició de béns mobles

3.2.1. Orfebreria

És, pot ser, el capítol més important, quantitativament i qualitativa, dins el conjunt de notícies que hem pogut replegar en els llibres. En ell van ressenyats una sèrie d'objectes de materials preciosos, destinats a la litúrgia i a l'ornamentació de la capella fonamentalment.

Alguns s'hauran perdut i d'altres, segurament, es conserven. Diem segurament perquè fins ara no s'ha intentat cap catalogació sistemàtica dels béns que en aquest apartat i en altres conserven les dominiques, excepció feta de les pintures.⁵³

En primer lloc tenim la compra en 1696 de dos gots per a dins del globus.⁵⁴ Amb aquest nom es designava antigament el copó gran de les formes, que sovint es dipositava dins el sagrari.

En desembre del mateix any toca pagar 21 lliures, 9 sous i 8 diners per un encenser de plata, i 5 sous més per la seua cassoleta.⁵⁵

18 sous més van a parar a mans de l'artífex que fa una campaneta per a l'església.⁵⁶

Dos anys després es compon el globus, que devia presentar algun deteriorament, de no massa importància, si jutgem pels escassos 6 sous que costa la reparació.⁵⁷

Per una sotocopa de plata i sis «argensos» (?), comprats al finir el segle XVII, es paguen 17 lliures.⁵⁸

Les compres, arreglaments i millores de la custòdia ocupen una bona part dels diners invertits en orfebreria. Això, que no deixa de ser normal en el context de la religió catòlica, ho és més encara en un convent que el

52. «Jornales ttr. una libra por un jornal de carro para componer las calles vezinas al cto. para la fiesta de la proclamacion del Rei todo 1 L s». *Ibidem*. Novembre de 1790.

53. Les pintures del convent figuren a Bautista, J.D. «Pintors i pintures a Vila-real». Col·lecció Universitària de la Diputació de Castelló. Castelló, 1987.

54. «Al platero sinco libras desisiete sueldos i seis dineros por dos Basos para dentro del globo». *Ibidem*. Abril de 1696.

55. «Por el precio de un turibulo de plata que se ha hecho para la iglesia veinte una libra nueve sueldos y ocho dineros y de la caçoleta para dicho turibulo sinco sueldos». *Ibidem*. Desembre de 1696.

56. «De una campanilla para la iglesia desiocho sueldos». *Ibidem*. Desembre de 1696.

57. «De remendar el glovo seis sueldos por sinco c». *Ibidem*. Agost de 1698.

58. «Por una salvilla de plata de catorce onças y seis argensos y las manos desisiete libras y ocho sueldos». *Ibidem*. Gener de 1700.

té com a titolar, i en aquesta època profundament contrarreformista i eucarística. Així, en abril del 1700 es compra un «serquillo» per al viril, és a dir el que seria un cercle de metall preciós.⁵⁹

En març de 1726 el plater rep el pagament per una espiga per al viril de la custòdia.⁶⁰ També se li paga per daurar-la i netejar i «picar» tota la peça.⁶¹

Per a la plataforma o peanya de la custòdia es compren en 1732 quatre fanals de plata procedents del Convent de Predicadors de València.⁶² Tot seguit es neteja el metall, es brunyeix, es compren els cristalls i, mitjançant ferros i visos, es col·loquen al seu nou destí.⁶³

El viril que s'encomana en el mateix any, seria molt bell, si jutgem per l'elevadíssim preu que costa: 656 lliures, 16 sous i 8 diners.⁶⁴

Vuit anys després es farà fer un altre viril no tan luxós com l'anterior.⁶⁵

Tornant cap a darrere, llegim en la part dedicada a 1702 i en el mes de juny, el lliurament a un plater de nom desconegut, de 17 lliures, que van costar un calze i una creu de plata per a l'altar.⁶⁶

En octubre de 1707 es compren unes campanetes i altres «niñerías» per a l'església.⁶⁷

A l'any següent, en el mes de juliol, s'enregistra el pagament de dues patenes de plata daurada,⁶⁸ i poc després, en octubre, d'un calze de plata, amb la seua copa daurada i la seua corresponent patena.⁶⁹

Fins a 1711 no entrarà més orfebreria. En març d'aquest any hom paga per la composició de la «vera creu», que devia presentar desperfectes.⁷⁰ En

59. «De un serquillo para el viril dos libras y dies sueldos». *Ibidem*. Abril de 1700.

60. «Por aser una espiga para el beril de la custodia tres libras». *Ibidem*. Març de 1726.

61. «Al platero por dorar la espiga limpiar i piquar la custodia 8 L». *Ibidem*.

62. «Pmo. de 4 fanales que merco este Cto. al Cto. de Predicadores de valensia el peso de la plata limpiar la plata componer los fanales y bronirles mercar los cristales cajas para enbalarles y ierros y tornillos para asegurarles en la custodia todo monta 209 L 16 s 3 digo 209 L 16 s 3». *Ibidem*. Abril de 1732.

63. Veure nota anterior.

64. «Pmo. de plata y oro para aser un Beril para la custodia del Smo. cristales piedras tornillos y manos del artífise todo su valor monto 656 L 16 s 8 digo 656 L 16 s 8». *Ibidem*. Juliol de 1732.

65. «De 104 onzas de plata a diferentes presios para un viril al Ssmo. 120 L 14 s 6». *Ibidem*. Gener de 1740.

66. «Al platero por un Caliz y una cruz de plata para el altar desisiete Libras digo 17 L ds». *Ibidem*. Juny de 1702.

67. «Por unas campanillas i otras niñerías que sean comprado para la iglesia siete libras quatro sueldos». *Ibidem*. Octubre de 1707.

68. «De dos patenas de plata doradas 11 L». *Ibidem*. Juliol de 1708.

69. «De un caliz de plata con su copa dorada con su patena pagadas manos quarenta y cinco libras nuieve sueldos i diez 45 L 9 s 10». *Ibidem*. Octubre de 1708.

70. «De dos ojas de lata sinco sueldos de doce varas de galoncillo de un dedo de plata falsa 6 s de componer la vera cruz 5 L 2 s 6 de una cruz de açulejos de la orden 1 L es todo 6 L 13 s 6». *Ibidem*. Març de 1711.

maig del mateix any la comunitat decideix adquirir una crismera de plata per als sants olis, i aprofita per arreglar la creueta de la tapa d'un globus i una corona de la Mare de Déu.⁷¹

Segurament ens trobem davant els complements d'una imatge del popular «Jesús Xiquet de Praga», quan en la nota següent, datada el 1713, apareix la compra d'una diadema i món per a una imatge d'aquest tipus.⁷²

Gairebé no ha passat un mes i ja s'encomana la composició d'una creu de plata,⁷³ tal vegada la que presidia l'altar dels oficis, comprada onze anys abans.

A cada costat del presbiteri hi havia una llàntia de plata. En 1716 s'hi afegiran dos contrapesos de plom i estany.⁷⁴ La quantitat de pes no degue ser prou, i així, al mes següent, es torna a adquirir plom amb la mateixa finalitat.⁷⁵

L'última reparació d'aquestes llànties de la qual tenim constància serà la de juliol de 1808.⁷⁶

A aquestes dues llànties vindria a sumar-se una altra, també de plata, que es compra en octubre de 1726, i que anirà destinada a l'altar de Sant Domènec, patró de l'orde, en un dels laterals de l'església.⁷⁷

Les tres es restauraran en 1742, junt a una creu de plata, segurament la de l'altar major, que ja havia estat restaurada anteriorment.⁷⁸

En 1792 les llànties necessitaven un altre ajustament, i amb aquest motiu se'n compona una⁷⁹ i es compren set visos per als altres.⁸⁰

A més d'aquestes tres apareixen en la documentació tres llànties més.

71. «Por el precio de una chrismera de plata para el Sto. oleo quatro libras once sueldos tres dineros= de componer una crucecica para cubierta de un globo i de componer una corona de la virgen ssma. dos libras monta todo 6 L 11 s 3». *Ibidem*. Maig de 1711.

72. «De la diadema del niño Jesus i mundo= ademas de la plata servida q se entrego 1 L 8 s i de una caxuela para traerlo 1 s 2». *Ibidem*. Octubre de 1713.

73. «De componer la cruz de plata 10-s». *Ibidem*. Novembre de 1713.

74. «De dos contrapesos de plomo i estaño para dos lamparas para el altar mayor 1 L 10 s». *Ibidem*. Març de 1716.

75. «De 16 pomos para floreros de manos i madera una Libra quatro sueldos= de cordarles al dorador 1 L 4 s (...) una caja para traer las flores 6 s 8= sinco libras i media de plomo para añadir alos contrapesos de las lamparas i soldarlos 9 s». *Ibidem*. Abril de 1716.

76. «Siete Libras siete sueldos y seis por Componer las lamparas 8 Duros esta cantidad rebajada de 12 Pesetas y un quincete por algunas cositas de plata de la sacristia 7 L 7 s 6». *Ibidem*. Juliol de 1808.

77. «Pmo. De 36 onzas tres quartos y tres adarnes de plata para la lampara de plata para N° padre Sto. Domingo 37 L 5 s 5 por las eclturas de dicha lampara 22 L por la caxa para la lampara dies sueldos palmatoria de plata 6 L 1 s 10». *Ibidem*. Octubre de 1726.

78. «De remendar las tres lamparas de plata y la cruz de plata». *Ibidem*. Febrer de 1742.

79. «Componer una lampara trr. dos libras ocho sueldos por componer una lampara de plata digo 2 L 8 s». *Ibidem*. Abril de 1792.

80. «Tornillos trr. seis sueldos por 7 tornillos para componer las lamparas de plata L 6 s». *Ibidem*. Novembre de 1792.

L'una és la que denominen «del Santíssim», situada en el lloc corresponent de l'església, davant el sagrari, per a compondre la qual es compren uns visos de plata en 1793.⁸¹ En 1806 es compona la que il·luminava Sant Vicent.⁸² L'última llàntia no pertany pròpiament a les dominiques, és la que la vila vol comprar per a l'ermita de la Verge de Gràcia. Amb tot, contribuiran en aquesta ofrena amb trenta lliures l'any 1728, i trenta més dos anys després.⁸³ Aquesta llàntia ens apareixerà en els inventaris d'aquella edificació des del 1728, fins al 1845, en què li perdem la pista definitivament.

No sabem molt bé a quina classe de joies es referia l'anotació següent, quan parla d'unes «alagitas» comprades a València i que s'havien de portar al convent.⁸⁴ És possible que es tractara d'objectes preciosos menuts, destinats a ornamentar les imatges de culte.

Feien falta un salpasser i uns setrills de plata, i les monges els han encomanat per trenta-nou lliures i dos sous, que es paguen en juny de 1718.⁸⁵

També es troba a faltar un calze nou, però en aquesta ocasió prefereixen aprofitar cinc unces i tres quarts i mig de plata vella que els han ofert. Per ella pagaren més de 5 lliures de les de 1719.⁸⁶

No estava complet el joc i decideixen fabricar-ne un altre, comprant ara tres unces i tres quarts de plata. Estem en l'any 1720.⁸⁷

Més cara que l'anterior ix la plata i la feina de la sotocopa, que compren en febrer de 1721, a raó de 18 sous l'unça. Com que pesa nou unces i mitja, els toca pagar 8 lliures i 11 sous.⁸⁸

Obra més ambiciosa resulta el calze que s'encomana en juliol d'aquest mateix any. En la seua fabricació entren 32 unces i mitja de plata, que donen les monges de casa, tal vegada de peces d'orfebreria més antigues. Sols caldrà pagar l'import dels esmalts, l'or i la feina que puja fins a les 40 lliures.⁸⁹

81. «Tornillos ttr. trese sueldos quatro dineros Por conponer y aser unos tornillos de Plata para la lampara del SSmo todo L 13 s 4». *Ibidem*. Abril de 1793.

82. «3 L 19 s 8 por conponer la lampara de S. Vicente 3 L 19 s 8». *Ibidem*. Novembre de 1806.

83. «Pmo. parte del coste de una lampara de plata que esta villa quiere aser a la virgen de gracia 30 L s y otras 30 L dimos el año 1.728 y por el alquiler de las Flores para enramar las andas 8 s por las dos veces es todo 60 L 8 s». *Ibidem*. Maig de 1730.

84. «De porte de unas alagitas desde Valencia aquí 3 sueldos». *Ibidem*. Juny de 1716.

85. «Por un isopo y vinajeras de plata que uno y otro pesa 28 onzas y 2 arxensos a una libra y quatro dineros la onsa y dies libras de manos y todo subre 39 L 2 s». *Ibidem*. Juny de 1718.

86. «De cinco onzas tres quartos y medio plata vieja para aser un caliz a nueve reales la onsa monta 5 L 5 s 9». *Ibidem*. Novembre de 1719.

87. «Tres onzas y tres quartos plata para el calis a 18 s la onsa monta 3 L 7 s 6». *Ibidem*. Desembre de 1720.

88. «De una salvilla de plata que pesa 9 onzas y media a rraçon de 18 s la onsa monta 8 L 11 s». *Ibidem*. Febrer de 1721.

89. «Pmo. de un caliz sin la plata que sea dado de casa en peso de 32 onzas y media solo el esmalte, oro y manos quarenta libras digo 40 L s». *Ibidem*. Juliol de 1721.

Ja hem vist unes línies més amunt l'estreta relació que s'estableix a partir de determinada data, als voltants de 1725, entre el convent i la Mare de Déu de Gràcia. Dades explícites d'aquesta relació especial les dona Joan Baptista Candau en l'obra que dedica a aquest santuari,⁹⁰ referint la seua estada periòdica a l'interior de la institució del carrer Major, i la dedicació i regals que li prodigaven les religioses. Els motius i l'origen d'aquesta relació no acabem de veure'ls clars. Rivalitat amb els franciscans i Sant Pasqual?

També en la documentació que ara tractem apareixen diverses proves d'aquest fet, que anirem ressenyant detalladament en els apartats corresponents. Ara dir que, en novembre de 1726, junt a altres objectes ornamentals, li ofereixen un braçat de perles fines i una corona imperial de plata per a ella, i una diadema per al xiquet.⁹¹

El patrimoni de la patrona de Vila-real ens ha arribat molt minvat, després de les successives guerres i saquejaments. Tampoc ha segut alié a aquesta disminució el fet que el seu patrimoni haja estat en mans particulars fins fa ben poc.⁹² De tota manera encara podem admirar en la vitrina que se li ha dedicat a l'ermita, una corona imperial que respon estilísticament als corrents rococó, i que bé podria ser la que van regalar les monges.

No s'acaben ací les atencions, i encara encomanaran una diadema de plata i una bola i creu del mateix metall per a la mare i una altra diadema i bola per al fill.⁹³

L'any 1727 es compren dues diademes de plata més, per a no sabem quina imatge,⁹⁴ i poc més tard quatre fanals per a les andes de la Mare de Déu, que tant pot ser la de Gràcia com la del Roser.⁹⁵

Santa Agnès de Montepulciano sempre ha fruit una especial devoció en el nostre convent. A la seua condició de dominica, cal unir el fet de ser

90. Candau, J.B., «La Gracia en Villarreal»; Impremta de José L. Foguet, Tortosa, 1907, pàgs. 100 a 111.

91. «De tres varas y medio palmo espolin para la Virgen de Grasia a 9 L la vara monta 28 L 2 s 6 de 2 varas de persiana de nacar espolinada para dicha virgen 9 L s de varas de tafetan carmesin a 1 L s la vara para lo mesmo 3 L 14 d de 7 varas y media de galon de oro fino a veinte y dos Reales la onsa para guarnecer el manto de la virgen 11 L i s 4 de 20 varas de sinta de nacar a quatro dineros la vara 6 s 8 de galon de plata de dos puntas y de puntilla otro tanto que peso 2 onzas y un quarto y medio adarme a 1 L 12 s monta 3 L 13 s de una Jajita para embalar la Ropa 2 s 6 un brasilete de perlas finas 16 L y de una corona emperial de plata para dicha virgen y una diamema para el niño y caja para llevarlas 38 L 3 s 110 L 18 s 6». *Ibidem*. Novembre de 1726.

92. Pel que sembla, durant la segona legislatura democràtica, es va procedir a reclamar per part del Govern Municipal les joies que pertanyen a la Verge de Gràcia. De tota manera l'assumpte encara roman tèrbol i exigiria una investigació més acurada.

93. «De una diadema de plata y una bola y cruz de plata monta 4 L 12 s 3 las echuras y otra diadema y bola para el niño una libra seis sueldos y nueve dineros todas estas echuras montan 4 L 2 s y el coste de la última diadema una libra 6 s 9». *Ibidem*. Novembre de 1726.

94. «De dos diademas de plata 3 L 19 s». *Ibidem*. Desembre de 1727.

95. «De 4 fanales para las andas de las virgen 3 L 10 s». *Ibidem*. Gener de 1728.

la patrona de la fundadora. Tot açò decidí la presència d'imatges seues. Per al xiquet d'una d'aquestes imatges, es compren unes potències de plata en març de 1729.⁹⁶

En juliol de l'any que acabem d'esmentar es fa fer una diadema, uns lliris i un estel per a la imatge de Sant Domènec, i que corresponen a la seua iconografia tradicional. No sabem ben bé si es tracta de la que presidia el seu altar propi a l'església, o d'una altra que hi havia al cor baix.⁹⁷

Ja hem vist abans com en la dècada dels anys 30 del segle XVIII, la devoció a la Verge del Roser inicia una etapa de floriment. A la imatge de la titular, feta en època ignorada, es creu convenient ornamentar-la encara més, i amb aquesta intenció s'adquireix una corona en desembre de 1730,⁹⁸ es daura poc després⁹⁹ i es porta cap al convent en febrer de l'any següent.¹⁰⁰ Mentre, alhora que es feia la corona, s'estan pintant les carnacions de la imatge.¹⁰¹

En novembre de 1731 el plater està enfeinat netejant la creu i restaurant-la.¹⁰²

De molt alt preu resulta la compra d'un reliquiari per tal de col·locar adequadament les relíquies de Sant Domènec, Santa Rosa, Sant Lluís Beltran i Santa Agnès, i el treball i materials del seu corresponent armari. Tot es fa en 1732.¹⁰³ En la relació apareix anotat un altre guardador de relíquies, el que es fa per a la capa i vara de Sant Josep i de Sant Domènec, l'any 1737.¹⁰⁴ Encara un altre més, de poca entitat, entra en els fons del convent en 1788.¹⁰⁵

96. «De unas potencias de plata para el niño de santa inés 2L 10 s». Ibidem. Març de 1729.

97. «Del vestido de N.P. Sto. domingo de 10 varas 2 palmos y medio de espolin negro y ocho varas y media de espolin blanco 1 L 12 s 6 por 32 onzas argento y medio de oro que a entrado en dicha Ropa a 2 L 4 s la onsa sube 10 L 12 s 3 de prensar dicha rropa 10 s de 14 varas de bonillo de oro y plata 18 L ma 5 de 4 varas y medias de bonillo del mesmo 5 L 2 s 6 por una diadema lirios y estrella 12 L 19 s 3 por las echuras 11 L de la caja y enbalar todo esto 6 s 2 es todo 203 L 3 s 8». Ibidem. Juliol de 1729.

98. «Pmo. al platero por el presio de una corona de plata para la virgen del Rosario de la capilla de la iglecia 36 L 11 s 10 digo 36 L 11 s 10». Ibidem. Desembre de 1730.

99. «De dorar la dicha corona 24 L s digo 24 L s». Ibidem. Desembre de 1730.

100. «De una caja para enbalar la corona de la virgen 2 s 6». Ibidem. Febrer de 1731.

101. «De lusr la virgen del Rosario de la iglecia 33 L s». Ibidem. Desembre de 1730.

102. «Al platero por 2 christales y lipiar la cruz y conponerla 1 L 16 s». Ibidem. Novembre de 1731.

103. «Por el relicario para colocar las reliquias de N.º Pe. Sto. Domingo Sta. Rosa Sn. Luis Beltran y Sta. Ynes el valor de la plata manos al platero vidrios cristalinos un armario para colocar el relicario tersiopo tafetan frontisas corchetes cabritilla todo su balor import 136 L 11 s 2 es todo 136 L 11 s 2». Ibidem. Maig de 1732.

104. «Pmo. de un Relicario para la Reliquia de la capa y vara del P.º S. Joseph y de N.º Pe. sto. Domingo 26 L 14 s 8 digo 26 L 14 s 8». Ibidem. Febrer de 1737.

105. «valencia ttr nueve sueldos quatro dineros a Andres Obiol por una estampa de Sn Juan Bautista y un relicario todo L 9 s 4». Ibidem. Agost de 1788.

També en 1732 les monges fan les despeses obligades per a l'adquisició de dues tiars i una cistelleta per a una imatge de Sant Josep i el xiquet Jesús.¹⁰⁶

Una hostiera de bronze es compra en agost de 1734.¹⁰⁷

En novembre de 1740 s'envia una palmatòria de plata a cal plater perquè la restaure.¹⁰⁸ Molt després —han passat 51 anys—, es torna a repetir el mateix encàrrec amb una altra palmatòria o potser aquella.¹⁰⁹

La plata de la capella i la que estava repartida per la casa, amb el fum i l'ús continu no devia presentar massa bon aspecte, i en 1791 s'envien algunes peces a Castelló per tal de ser netejades.¹¹⁰

3.2.2. Escultura i fusteria

Són nombroses també les notícies que ens proporcionen els llibres, referides a aquest apartat. D'elles es pot deduir la presència d'alguns objectes de situació concreta en el context del convent, i d'altres que queden en l'aire. Aquest darrer seria el cas de la gran majoria d'imatges de culte que apareixen, tret d'unes poques, ben situades per l'anotadora.

En definitiva podem assegurar, si més no, que la Mare de Déu del Roser i Sant Domènec tenien altar propi a l'església, i que les seues imatges eren d'escultura. També que hi havia altres altars amb el titular pintat. En els cors, alt i baix, es distribuïen altres imatges.

La relació comença amb una obra menor: les baranetes per al monument de Setmana Santa.¹¹¹ Segurament es tractaria d'un simple àmpit de fusta, per col·locar davant d'aquest dispositiu i donar-li realç.

Alguns anys després s'inaugura tota una sèrie de compres, derivades de la crema de l'edifici, juntament amb la de tot el poble, durant la guerra de successió.¹¹²

106. «Por 2 diademas y 1 sestica para N.º Pe Sn. Joseph y el niño 30 L 3 s». Ibidem. Juliol de 1732.

107. «De la ostiera de bronse 3 L 10 s». Ibidem. Agost de 1734.

108. «De remendar una palmatoria de plata 6 s». Ibidem. Novembre de 1740.

109. «Palmatoria Pmo. ocho sueldos Por remendar una Palmatoria de Plata todo L 8 s». Ibidem. Febrer de 1791.

110. «Limpiar plata ttr. dies sueldos ocho dineros por limpiar algunas piezas de plata en Castellón todo L 10 s 8». Ibidem. Març de 1791.

111. «De violetas moscanas 7 s 9 de platos y escudillas 18 s a los diaconos el jueves Sto. 19 s de acer unas varandillas para el monumento catorce sueldos de carbon 8 s de una procura 4 s de biscocho y calabagete 1 L de unos jornales 10 s monta todo 4 L s 9 d». Ibidem. Març de 1695.

112. Si bé el poble sencer patí els efectes de la derrota i fou cremat, Traver, en l'obra ja citada, relata les deferències que l'exercit borbó va tenir amb el convent i les seues habitants. De les seues paraules deduem que la malesa no degue anar molt lluny pel que fa a l'edifici del carrer Major.

Es compra un marc i es daura,¹¹³ s'arregla el llit del Crist Mort per a la Setmana Santa¹¹⁴ i es fa una creu per a un Sant Crist i es daura.¹¹⁵

Es compren tres cadires «de baqueta», amb claus daurats, per al presbiteri.¹¹⁶

La següent nota és important, puix ens data el canelobre que les monges posseïxen encara, i que destinen a la mateixa funció per a la qual fou fet en 1709, la de sostenir el ciri pasqual.¹¹⁷ Es tracta d'una bella obra de talla daurada, amb el fust en forma de columna salomònica, i la base triangular. La decoració està basada en volutes, caps de xiquet i escuts de l'orde.

Els altarets colaterals, és a dir els que hi havia a un costat i a l'altre del principal, necessitaven dotar-se de marcs. Es manen fer i daurar el mateix any 1709.¹¹⁸

El Sant Josep que es compra en 1718 és excepcionalment de «maçoneria», és a dir, d'obra.¹¹⁹ L'elevat import de la peça, 21 lliures, més 19 per pintar-la, permet deduir que ens trobem davant el producte d'un bon escultor, o d'una peça de cert tamany. Poc després es registra el pagament d'una lliura i 6 sous i 10 diners per embalar-lo, posar-lo dins l'arca i traslladar-lo a la cel·la del procurador.¹²⁰

Una altra imatge, ara de la Verge del Roser, es mana fer poc abans del mes de juliol de 1718. En aquest mes hom paga per una caixa, on aniria cap al seu destí.¹²¹ Podria tractar-se de la que presidia l'altar corresponent de l'església, però certament seria una aventura definir-se al respecte, donada l'escassa concreció de la nota. Més aviat sembla tractar-se d'una imatge

113. «Pmo. por el precio de un marco= de acerle y dorarle para el altar mayor 16 L». Ibidem. Juliol de 1708.

114. «Por el adreço de la cama de N^o Sr para la semana Sta. 99 L 16 s 2». Ibidem. Novembre de 1706.

115. «De encarnar un Santo christo i acer la cruz i dorarla 2 L». Ibidem. Abril de 1707.

116. «Por tres sillas de Baqueta con su glabaçon dorada para Presbiterio treinta i quatro libras digo 34 L s».

117. «Por un candelero grande que se a echo para el cirio pasqual= de acerle tres libras i dies sueldos= de dorarle ocho libras i cinco sueldos= es todo once libras y quince sueldos». Ibidem. Abril de 1709.

118. «Pmo. por el precio de dos marcos para los coraterales= de acerles cinco libras doce sueldos= de dorarles deciseis libras i dies sueldos monta todo veinte dos libras i dos sueldos digo 22 L 2 s». Ibidem. Maig de 1709.

119. «De una imagen de nuestro patron san Joseph de masoneria 21 L s y de encarnarle 19 L s es todo 40 L s». Ibidem. Juny de 1718.

120. «De traer la imagen de san Joseph a la selda del procurador y ponerle en el arca y enbalarle 1 L 6 s 10 las serdas para el isopo 7 s». Ibidem. Juny de 1718.

121. «Una caja para traer una ymagen de la virgen del rosario 3 s». Ibidem. Juliol de 1718.

menuda, que aniria col·locada dins un armari, si atenem la nota que hi ha poc després.¹²² En aquest sentit cabria identificar l'esmentada escultura amb una que existeix encara avui al convent.

Dos mesos després que les monges reberen la nova imatge de la seua patrona, ja tenen també la de Sant Josep i la de Sant Joan.¹²³ Per a completar aquesta darrera compraran poc després una perruqueta.¹²⁴ També adquireixen en febrer de 1720 dues perruquetes més, una per a la Mare de Déu i una altra per a un Jesuset.¹²⁵

En el mateix any paguen per l'arreglament d'una creu de banús i pel seu empaquetament, per viatjar a ca el fuster i viceversa.¹²⁶

En 1723 la comunitat decideix mamprendre uns treballs de gran entitat. Es tracta del retaule principal i del cadiratge del cor alt. Primerament encomanen uns dissenys, per veure de triar els que més els agradaren.¹²⁷ Després, un escultor de nom «Tomàs»,¹²⁸ s'encarrega de fer el disseny definitiu i els capítols per al contracte.¹²⁹

Resulta curiós que no aparega cap altre pagament per aquest concepte, com haguera estat normal. Segurament els altres lliuraments els degueren assumir un o uns benefactors del convent, com passarà anys després amb el retaule nou de Sant Domènec.

Retaule i cadiram no han arribat fins a nosaltres, i no sabem en quina època es van perdre. En les últimes fotografies del convent, poc abans d'enderrocar-lo, no apareix cap resta de mobiliari. Com en tantes altres peces del patrimoni històric-artístic de Vila-real, caldrà anar fent-se a la idea de la seua desaparició definitiva i total. Per al cas del cadiram fixem la data de 1793 per a la seua substitució per un nou de dinou cadires,¹³⁰ del qual tampoc ha arribat cap reste.

122. «Po un armario a la Virgen del Rosario: del coste al carpintero quatro libras: ocho dineros». Octubre de 1718.

123. «De un tornillo para el Pe. S. Joseph 9 s al escultor por la ymagen de un patriarca S. Joseph 12 L s al dorador 14 L s de una Randica para el Rededor de la capa y de enbalar S. Joseph y un S. Juan i dos caxas 3 L 18 s». Ibidem. Desembre de 1718.

124. «De una peluquita para un S. Juan dies y seis sueldos: de dos caxas y enbalar dos escaparates 12 s». Ibidem. Març de 1719.

125. «Dos peluquillas una para la virgen y otra para un niño Jesus 1 L 4 s». Ibidem. Febrer de 1720.

126. «De componer la cruz de evano y enbalarla 1 L 10 s 6». Ibidem. Abril de 1720.

127. «De unos diseños para la silleria y retablo dies sueldos». Ibidem. Gener de 1723.

128.

129. «Tomas el escultor por aser un diseño y unos capitulos una libra dies sueldos». Ibidem. Abril de 1723.

130. «Silleria ttr Dosientas cinquenta y seis libras dies sueldos por una sillerieta que se a echo para el coro de ariba de nogal que son 19 sillas a saber 100 L 13 s 7 al Ajuste 77 L s a la meitat de la obra y 78 L 16 s 5 a la colocacion que es el total pago digo 256 L 10 s». Ibidem. Agost de 1793.

El cor de baix també en tenia un, de cadiram, que junt als retauls respectius, ja estaven fets el 1728. Alhora es fan l'urna del monument, el retaul de Sant Domènec i un sagrari per a ell, escaparates i adorns per al cor baix i les imatges de Sant Joan, la Magdalena i la Mare de Déu de l'Adoració, a més d'uns canelobres i la restauració d'uns altres.¹³¹

En aquest mateix any es treballa d'escultura un Jesuset per a la imatge de Santa Agnès,¹³² i es fa una altra imatge de Sant Domènec, de les anomenades «de vestir», és a dir només les mans i la cara, a més del gos i el bàcul de la seua iconografia tradicional.¹³³

Les dominiques comencen a tenir necessitat d'un lloc apropiat on guardar les andes de les processons, i amb aquesta intenció manen reparar un armari i fer-ne un altre.¹³⁴ Tot es paga l'any 1730.

Un any després, en juny, l'escultor és cridat de bell nou. Aquesta vegada haurà de fer 12 brandons, unes andes, un Jesuset per a la Santa Rosa, unes guarnicions per a uns llenços i un «tornet» per a la cortina de la Mare de Déu del Roser. De pas restaurarà uns canelobres.¹³⁵

No seria estrany que fóra aquest mateix escultor, l'encarregat de fer una Santa Caterina, per la qual es paga un elevat preu.¹³⁶

La creu de banús no presentava massa bon aspecte. En desembre de 1731 hom decideix portar-la a l'artesà que l'havia de reparar.¹³⁷

Ja en 1732 es construirà un armari gran per a la sagristia.¹³⁸

Una de les poques vegades en què el treballador apareix citat és en la nota de l'afegitó que l'escultor Josep Sebastià farà per a la barana de

131. «De la silleria del coro bajo 168 L s el Retablo 40 L s de la urna del monumento 25 L Libras del Retablo de N^o P. Santo Dominio sin su imagen 26 L s de los escaparates y todos los adornos del coro bajo y llaves 38 L 10 s del Retablo del coro alto y el dosel 30 L y otras 30 L de las ymagenes de la virgen san Juan y la Madalena: de la imagen de N^o Sr. de la asoración 19 L s del sacario de N.P. Sto. domingo 7 L s de unos candeleros y remendar otros 28 L 17 s esto se entiende todo solo de las manos del escultor es todo 422 L 7 s». *Ibidem*. Abril de 1728.

132. «De trabajar de escultura el niño de santa ines 6 L s». *Ibidem*. Maig de 1728.

133. «De aser una ymagen de N. P. sto domingo manos y cara y un perrico y baculo de escultura 9 L 10 s de lusir la sala y los doseles del coro alto y las ymagenes de los niños de dicho coro 180 L de lusir y dorar las andas las unas por precio de 144 L s y las otras 28 L de los doseles de la enfermeria y noviciado y encarnar Sta. ynes y el niño todo 36 L de encarnar la ymagen de N.P. rrostro y manos 8 L de encarnar el santo sepulcro de la adoracion la primera ves 15 L y por no haver salido asertado de bolbio a dorar costo 12 L y por estrenas al dorador 8 L es todo 340 L s». *Ibidem*. Juliol de 1728.

134. «De aser un armario y de remendar otro para 4 andas 2 L 10 s». *Ibidem*. Febrer de 1730.

135. «Pmo. de trabajar 12 blandones 12 L s de unas andas 15 L s del niño de santa Rosa 4 L 10 s de unas guarniciones de unos Liensos 1 L 8 s de un tornico para la cortina de la virgen del Rosario 8 s de remendar unos candeleros 8 s». *Ibidem*. Juny de 1731.

136. «Al escultor por santacaterina 21 L 8 s 6». *Ibidem*. Juny de 1731.

137. «Al evanista por conponer la crus 1 L 5 s por 1 caja y enbalar el espejo 5 s». *Ibidem*. Novembre de 1731.

138. «Al carpintero del armario grande para la sacristia en tablas frontisas tablas y manos 20 L s». *Ibidem*. Febrer de 1732.

l'escala.¹³⁹ Per fer-nos una idea d'aquest tipus d'estructures en l'època, caldrà recórrer a altres exemples escampats pels pobles dels voltants, com ara la del Palau del Bisbe, a Castelló.

En 1738 es fa una guarnició de fusta daurada i cristall per a la imatge de la Mare de Déu.¹⁴⁰

El guió que la comunitat utilitzava en les processons, es feia servir tant per a una advocació com per a una altra. Només calia canviar el llenç del titular en qüestió. En març de 1740 s'arregla la caixa dels llenços del guió.¹⁴¹

En 1740 les monges decideixen fer noves cadires per als oficiants. Les elevades despeses que s'hi originen, ens fan suposar unes peces d'entitat i bellesa, fetes per un bon mestre de nom desconegut.¹⁴²

Dos anys després un escultor, també anònim, fa dues dotzenes de canelobres i el torner els farà la canya.¹⁴³

No han passat molts mesos i ja s'encomana al mateix escultor o a un altre, l'obra d'un nou faristol per a l'església.¹⁴⁴

I encara no ha acabat la feina, perquè en setembre li manen que faça un total de trenta canelobres de fusta sense platejar.¹⁴⁵

Ja en novembre de 1790 es farà un arc per a les andes del patriarca Sant Josep,¹⁴⁶ tal vegada seguint el model del que ja portava la Mare de Déu de Gràcia i encara conservat en la seua iconografia peculiar.

Resulta, però, que les dominiques no acaben d'estar contentes amb la nova adquisició, i l'any següent fan venir al mestre escultor de Valencia

139. «A Joseph Senastian por lo que hanadio a la baranda de la escalera 2 L 10 s». *Ibidem*. Març de 1732.

140. «Por la guarnision de madera dorada y chystal de la ymagen de N^o S^a 2 L 4 s». *Ibidem*. Novembre de 1738.

141. «De conponer la caja de los liensos del guion 2 s 6». *Ibidem*. Març de 1740.

142. «Pmo. el importe de las sillas qe se an echo para el presbiterio la madera de nogal 7 L s los escudos a las varas de delante traveseras 4L 10 s nueve badanas de carmesi afelpadas 3 L 3 s de 6 varas lienso fuerte para las almoadas o asientos 17 s 4 de 8 libras clin para las almoadas 1 L 12 s de 6 varas y media de tersiopelo carmesi a 26 L s de 7 varas y dos palmos para aforro de tersiopelo 1 L 10 s de 29 vares galon de oro fino de una cara 319 s 8 de 20 onas y un quarto de oro fino y lado para la franja 44 L 11 s al pasamanero de aserla 5 L 8 s de 6 pomas para las 3 sillas 27 L 15 s de echuras y manos al sastre 13 L 6 s 7 de gafetes sinta y caja para enbalarlas 15 s 6 digo 167 L 18 s 1». *Ibidem*. Juny de 1740.

143. «De trabajar 2 dosenas de candeleros de Madera al escultor a 4 s cada uno y al tornero por aser la canya a dichos candeleros a 2 s cada uno sube todo 7 L 4 s». *Ibidem*. Gener de 1742.

144. «De un faristol para la yglesia de manos al carpintero 8 L s». *Ibidem*. Juny de 1742.

145. «de trenta candeleros de madera sin platearlos 9 L s y de platear 7 dosenas y media 28 L 2 s 6 es todo 37 L 2 s 6». *Ibidem*. Setembre de 1742.

146. «Arco ttr Dies y ocho sueldos nueve Dineros por aser un Arco para las Andas del P^o Sn. Josef todo L 28 s 19». *Ibidem*. Novembre de 1790.

per a arreglar-la, eixamplar-la i fer una altra cadira.¹⁴⁷

La relació acaba amb les despeses de la col·locació de l'òrgan de l'església, que costà un total de 300 lliures. Sor Maria de la Concepció havia deixat en el seu testament la quantitat necessària per a aquest menester, i la comunitat només ha d'acabar la resta.¹⁴⁸

Aquest òrgan experimentarà algunes reformes el 1800, amb la col·locació d'una tribuna i l'addició de dos registres més.¹⁴⁹

3.2.3. Pintura i daurat

En aquest capítol incloem tant les pintures damunt llenç o taula, amb una escena o imatge, com aquelles notes que enregistren l'aplicació de colors a una escultura, per donar-li l'acabament adient.

En el tema dels daurats de marcs i altres ornaments, tenim també algunes anotacions d'interès, que ajuden a completar aspectes ja apuntats.

Altre assumpte seria intentar localitzar els quadres referits entre els que avui componen la col·lecció del convent. Renunciem de mala gana a fer-ho, després d'haver-ho intentat, donada la inconsistència de les dades que tenim a l'abast. Açò fa que la identificació siga impossible.

Tanmateix l'extens patrimoni pictòric de les dominiques supera amb escreix les dades referides a compres que trobem en els llibres. Això ens fa pensar que la gran majoria prové de donacions o ha estat adquirida mitjançant almoines de devots, que, com es normal, no apareixen en els documents que estan servint-nos de base.

Per acabar, dir solament, que aquest patrimoni va ser acuradament reunit per l'Ajuntament republicà a l'Alqueria de Pujol, durant la guerra civil, fet que el va salvar, sense dubte, de la situació d'inseguretat que es vivia aleshores.

3.2.3.1. Pintura

En juliol de 1699 compren cinc quadres per decorar el refectori, que s'acabava de reformar.¹⁵⁰

147. «Sillera ttr Catorze libras Nuebe sueldos quatro dineros Por conponer la sillera y ensancharla aser una nueba y unos pomos y otros remiendos Por un pedaso de nogal cabos cola viaje de Mto. al Cto. de Valencia 13 jornales a nuebe sueldos del Mto. y ofisial digo 14 L 9 s 4». *Ibidem*. Gener de 1794.

148. «Organo ttr Dies libras trese sueldos ocho dineros Por Alguno gastos que se an ofresido a la colocasion del organo qe se a puesto en esta Yglesia bale 300 L s que se deho Sor Mariana de la Consepcion en su testamento quedo profeso digo 10 L 13 s 8». *Ibidem*. Maig de 1794.

149. «190 L s Por los gasto de aser la tribuna y subir al organo y ponerle 2 Registros todo 190 L s». *Ibidem*. Setembre de 1800.

150. «Pmo. por aber mercado cinco quadros para adorno de Refitorio dies libras digo 10 L d». *Ibidem*. Juliol de 1699.

Ja passem a 1709, any en què llegim el pagament fet a un pintor o a algun altre professional, de 10 sous per «remendar» un llenç de la Mare de Déu.¹⁵¹

En 1711 hom adquireix un llenç de Santa Rosa per al seu altar de l'església.¹⁵² És curiosa aquesta nota, puix estableix que, almenys a partir de 1731, hi ha una imatge gran de la santa que, possiblement, presidia aquest altar.¹⁵³ Amb tot, la visita de Mundina en 1879¹⁵⁴ indica clarament que en els altars hi havia alguns bons quadres. Ens trobem davant el conegut sistema de posar el llenç de l'advocació tapant l'escultura del nínxol a manera de teló?

En juny de 1721 es paga al dibuixador per un dibuix.¹⁵⁵ És probable que ens trobem davant una mostra per a brodats, de l'esbós d'una pintura o inclús d'un estudi per al retaule major, que es mamprendrà dos anys després.

La imatge d'un Sant Josep dins una vidriera, a la qual es fa referència en setembre de 1727,¹⁵⁶ podria ser l'òval pintat emmarcat en rocalla, que hi ha actualment a la col·lecció. L'època és perfectament coherent amb l'estil de la peça i el seu marc. Només dues objeccions es plantegen: l'escàs preu no es correspon amb l'apreciable qualitat de l'obra ni amb el treball acurat del seu marc; i d'una altra banda estranya no trobar cap rastre del pagament dels altres tres òvals que fan joc amb aquest,¹⁵⁷ i que són, evidentment, de la mateixa mà.

Poc després es compra un llenç del Salvador, per un preu respectable, que ens parla d'un bon artista.¹⁵⁸ Avui, en la col·lecció hi ha tres pintures que podrien correspondre a la present.¹⁵⁹ De les tres, dues són d'estimable qualitat i la tercera més aviat mediocre. Hi ha una, la més menudeta, que sembla d'un estil posterior, cap al tercer quart de segle, pròxima a les maneres de Vergara, copiant a Joanes, i, per tant, caldria desestimar-la. De les dues que queden, l'alt preu pagat em fa inclinar-me per una que representa al titular de poc més de mig cos amb la canya a la mà esquerra i mirant a l'espectador de cara. Ha estat grollerament repintada en època indeterminada i mereixeria una restauració urgent.

151. «De Remendar un lienço de N^o S^a dies sueldos». *Ibidem*. Agost de 1709.

152. «De un quadro de Sta. Rosa para su altar 8 L i de una caja para traerla 3 s 8= de un abanico de plumas para el altar 8 s». *Ibidem*. Maig de 1711.

153. Veure nota 137.

154. Mundina B. «Historia, Geografía y Estadística de la Provincia de Castellón». Castelló, 1879, pàg. 63.

155. «Al dibujador por un dibuxo 10 s». *Ibidem*. Juny de 1721.

156. «De una ymajen del patriarca san Joseph dentro una vedriera 17 s». *Ibidem*. Setembre de 1727.

157. Vegeu Bautista, J.D., op. cit., pàgs. 110 i 111.

158. «De un lienso de nuestro salvador del cristal y guarnision enbalarle y quaja 16 L 16 s». *Ibidem*. Setembre de 1727.

159. Vegeu Bautista, J.D., op. cit., pàg. 84, 96 i 107.

De tota manera, caldrà observar també que en maig de 1728 es realitza el pagament d'un llenç amb la mateixa advocació.¹⁶⁰

Tres anys després entra en el convent una pintura de la patrona dels dominics, la Mare de Déu del Roser.¹⁶¹ Aquesta compra es produeix només mig any després d'efectuar millores en la imatge que presidia la capella de l'església. No seria absurd pensar que ens trobem de bell nou amb el conegut sistema de cobrir amb una pintura l'escultura que ocupava el nínxol.

Al cap d'un any es «composa» el llenç de Sant Miquel.¹⁶² En la col·lecció de les dominiques hi ha, efectivament, una pintura amb aquest motiu temàtic, però dubtem que siga aquesta per dues raons. En primer lloc perquè està firmada pel pintor Miquel Ballester, i aquest naix en alguna data entre 1738 i 1754,¹⁶³ i segona perquè la firma d'aquest pintor deixa clar que l'obra ha estat feta per ell afegint-hi la paraula «fecit», i no «composada». Curiosament en la relació documental apareix citat diverses vegades l'esmentat Ballester, com veurem després, però no relacionat amb cap pintura del Sant Arcàngel.

En aquell grup de pintures instal·lades al refectori, devia faltar la principal, la imprescindible en aquest tipus de dependències conventuals: El «Sant Sopar». Per això se'n compra un en octubre de 1735.¹⁶⁴

Ja en 1739 es compren els llenços per al guió, alhora que es fa aquest.¹⁶⁵

L'estampa de Sant Joan Baptista que es compra el 1788¹⁶⁶ seria això, una estampa, més que una pintura, però de tota manera hem considerat oportú posar-la ací, perquè la seua funció real, a la fi, era equiparable.

3.2.3.2. Daurat i coloriment.

En 1706 hom paga a fuster i daurador per un marc, amb destinació desconeguda.¹⁶⁷

Un any després s'encarna una escultura de Crist en la creu, es fa aquesta

160. «De un lienso guarnision y christal de la ymagen de N salvador 16 L s». Ibidem. Maig de 1728.

161. «De un lienso de la virgen del Rosario 12 L 12 s 11 digo 12 L 12 s 11». Ibidem. Juny de 1731.

162. «De conponer el lienso de Sn Miguel al pintor 3 L s». Ibidem. Febrer de 1732.

163. Vegeu Bautista, J.D., op. cit., pàg. 48.

164. «Pmo de un lienso de la cena de Christo para el Refitorio al pintor 25 L s al carpintero dorador herrero enbalar caja y la Gaza todo monta 48 L 10 s 11 por una paja de un sto. christo 5 L 7 s 6 digo 53 L 18 s 5». Ibidem. Octubre de 1735.

165. «De unos liensos para el guion 12 L s (...) de mercar o conponer el guion entre oro plata sedas franjas cordones forro asta cruz travesera y todo 193 L 6 s 11». Ibidem. Agost de 1739.

166. Veure nota 105.

167. «De seis varas de damasco Blanco para un frontal a quinze Reales la vara nueve libras de galon i manos tres libras sinco sueldos, de un marco doraco a carpintero i dorador quatro libras diez sueldos todo 16 L 15 s». Ibidem. Març de 1706.

i es daura.¹⁶⁸ L'única crucifixió en escultura que es conserva al convent és una peça de cartró pedra, pel que fa al cos i de fusta pel que fa a la creu. Sembla anterior, de la primera meitat del segle XVII, encara que podria tractar-se d'una pervivència estilística, donat el seu caràcter eminentment popular. Avui es troba situada al petit cementeri interior.

En 1708 es mana fer i daurar el marc per a l'altar major,¹⁶⁹ i poc després se'n faran uns altres per als altars colaterals.¹⁷⁰

Per donar color a un «escaparat» (un nínxol?) i encarnar una imatge es paga una lliura en maig de 1712.¹⁷¹

No han passat més de dos mesos i ja està el daurador cobrant per una altra feina feta per al convent. Es tracta del daurat del llit de la Mare de Déu d'Agost, que cal preparar per a la seua festa.¹⁷²

Ja en 1718 s'encarna la imatge de Sant Josep que acabaven d'adquirir.¹⁷³ Aquest any coincideix amb un auge de la devoció a aquest sant, puix hom compra un llibre de «les excelències» i hom adquireix una altra escultura del Patriarca.¹⁷⁴ Pel daurat de la primera escultura a la qual hem fet referència, hom lliura 14 lliures en desembre.¹⁷⁵

En març de 1719 es dauren dos «escaparates» més.¹⁷⁶

Més entitat tindrà la feina que mamprén el daurador de torn en abril de 1725. Ha de treballar en el cor de baix i l'urna i un sagrari per a l'altar de Sant Domènec, a més d'uns marcs per a uns llenços, utilitzarà or, plata, cola, blanquet i altres colors.¹⁷⁷

Quasi un any després tornen a reclamar-lo, per tal de compondre l'urna i daurar els llenços del refectori i dos més i les andes.¹⁷⁸

168. «De encarnar un santo christo i acer la cruz y dorarla 2 L s». Ibidem. Abril de 1707.

169. «Pmo. por el precio de un marco= de acerle i dorarle para el altar mayor 16 L s». Ibidem. Juliol de 1708.

170. «Pmo. por el precio de dos marcos para los coraterales= de acerles sinco libras doce sueldos= de dorarles desiseis libras i dies sueldos monta todo veinte dos libras y dos sueldos digo 22 L 2 s». Ibidem. Maig de 1709.

171. «De dar color a un escaparate i de encarnar una imagen 1 L s». Ibidem. Maig de 1712.

172. «Pmo. por el precio de dorar la camilla de N^a S^a 21 L s digo 21 L s». Ibidem. Juliol de 1712.

173. Veure nota 120.

174. Veure nota 125.

175. Ibidem.

176. «De dorar dos escaparates sinco libras de galon y franjita para la casulla y frontalitos de lado del altar mayor que todo peso 9 onzas y media y medio quarto a 4 s 6 la onza monta 2 L 3 s 3 s». Ibidem. Març de 1719.

177. «De manos al dorador de lo que a trabajado en el coro bajo y la urna y un sacrario para el altar del padre santo domingo y de aver trabajado unos marcos para unos liensos 102 L 2 s 4 para mercar oro plata cola blanquet y otros colores 103 L 13 s monta todo 209 L 19 s 4». Ibidem. Abril de 1725.

178. «De remendar la urna y dorar los marcos de los liensos del refitorio y dos mas y las andas de plata oro y corladura 7 L 10 s y de las manos nueve libras». Ibidem. Febrer de 1726.

Una de les actuacions més importants dins aquest apartat serà la que es fa en 1728. En aquest any es daura la imatge de Sant Domènec del cor de baix, el seu retaullet, s'estuca la cornisa i s'encarnen els àngels, s'estuca el retaullet de Sant Josep, es treballa en sis nínxols i les seues imatges, es corlen tres marcs, es treballa en els marcs dels llenços de Sant Domènec i de Sant Tomàs de Villanueva, s'encarnen els quatre àngels d'Itàlia,¹⁷⁹ s'encarna la imatge de Sant Clara i l'armari, es daura l'urna del monument i el sagrari de Sant Domènec, es corlen les vares del pal·li i uns marcs i s'encarnen les imatges de tres creus. Tot junt pujarà quasi 120 lliures.¹⁸⁰

Amb tot la intervenció següent encara eixirà més cara. Un total de més de 300 lliures costarà «lluir» la sala i els dossers del cor alt i les imatges dels xiquets d'aquest cor, es llueixen i es dauren les andes, els dossers de l'infermeria i noviciat, s'encarna una Santa Agnès i el xiquet i un Sant Domènec i es daura el Sant Sepulcre.¹⁸¹

En 1730 es llueix la Mare de Déu del Roser de l'església¹⁸² i un any després es fa el mateix amb dotze blandons, dues dotzenes de candelers i dues guarnicions de llenços de devoció. A més s'encarna una Santa Rosa.¹⁸³

Han passat uns anys i l'artesà torna al convent per daurar unes andes i una guarnició de quadre.¹⁸⁴

Ja hem esmentat la presència del pintor Miquel Ballester en la documentació al nostre abast. Aquest cobra en 1791 per pintar dues vares de color tretze sous.¹⁸⁵ En realitat ens trobem davant una feina d'artesà, com és «tenyir» una tela, que ens parla dels pocs prejudicis de Ballester a l'hora d'assumir certs tipus de treballs menors, obligat sense dubte pel medi localitzat on es desenvolupa el seu quefer. Tampoc té gran importància la feina

179. Aquestos quatre àngels procedents de la veïna península han desaparegut del convent, i no es té notícia de les seues característiques.

180. «De dorar la ymagen de N^o P. sto domingo del coro bajo 12 L y el retablico 10 L. de estucar la cornisa y encarnar los angeles 16 L. de estucar el Retablo de N: P: S: Joseph 15 L. de 6 nichos con sus ymagenes 18 L. s de cortar tres marcos 4 L. 10 s de los marcos de los liensos de N: P: sto domingo y de sto Tomas de Villanueva y encarnar los quatro angeles de italia 4 L. s de encarnar la imagen de Sta Clara y el armario 21 s de dorar la urna del monumento 10 L y del sacario de N: P: 3 L. s de corlar las varas 4 L. s monta todo del oro y todos los materiales 13 L. 13 s montado 119 L. 3 s». *Ibidem*. Abril de 1728.

181. Veure nota 135.

182. «De lusir la virgen del Rosario de la iglesia 33 L. 33 L. s». *Ibidem*. Desembre de 1730.

183. «Pmo. de lusir 12 blandones 18 L. s y de lusir 2 dosenas de candeleros 7 L. y de lusir 2 guarniciones de liensos de devocion y encarnar santa Rosa y el niño 6 L. el niño y otras 6 L. s La santa y la corona de espinas de santa caterina 8 s es todo 37 L. 8 s». *Ibidem*. Maig de 1731.

184. «De dorar unas andas». *Ibidem*. Agost de 1732.

«De dorar una guarnicion de quadro». *Ibidem*.

185. «Pintar ttr tres sueldos sinco dineros a Miguel Ballester Por pintar dos varas de color todo L. 13 s». *Ibidem*. Maig de 1791.

que se li encomanarà alguns mesos després: retocar un Sant Crist i pintar una peanya.¹⁸⁶

En un dels dos cors devia haver una imatge del Natzaré, puix en 1797 hom paga per daurar la seua guarnició.¹⁸⁷

3.2.4. Ceràmica

Constitueix un altre capítol perfectament diferenciat en el conjunt d'anotacions. Esdevé interessant per diverses raons. En primer lloc ens identifica algunes de les peces avui conservades en el convent. També cita la procedència d'altres peces perdudes, i de l'olleria, avui desapareguda per raons d'ús continuat i de la mateixa fragilitat del material.¹⁸⁸

Troblem ací adquisicions procedents dels principals centres productors: Manises, L'Alcora i Terol. En el cas de L'Alcora la primera compra realitzada és de 1731, època molt primerenca, si tenim en compte que la fàbrica comença a produir el 1727.

Només una última indicació. No hem replegat totes les compres que es fan, sinó solament aquelles que ens han paregut més significatives a l'hora d'oferir una panoràmica a grans trets de la presència de la ceràmica en la institució.

El primer pagament es fa el 1702. Ixen 1 lliura i 8 sous per obra «de Manises».¹⁸⁹

D'aquesta mateixa procedència són les sis alfabetes i dos gerres que es paguen el 1705.¹⁹⁰

Els taulellets amb la creu de l'orde, que ara estan col·locats damunt l'entrada a la clausura per l'actual porteria, es compren el 1711.¹⁹¹

La següent nota ens proporciona una certa sorpresa, per dotze dotzenes de plats grans i dues dotzenes de menuts, a més de les dues sarieretes per

186. «Peaña ttr Dose sueldos a Miguel Ballester Por retocar un Santo Christo y dar color a una Peaña que esta en el altar Mayor todo L. 12 s». *Ibidem*. Desembre de 1791.

187. «2 L. 2 s 6 Por Dorar la huarnision del Nasareno del coro 2 L. 2 s 6». *Ibidem*. Agost de 1797.

188. Citarem, però, el magnífic plat anomenat «De Vila-real», i conservat al Museu del Louvre, del segle XV, amb decoració pintada que representa un cavaller ferit per una dama. Va ser comprat al convent a començaments de segle.

189. «De obra de manises una libra ocho sueldos». *Ibidem*. Octubre de 1702.

190. «Por seis orças de Manises 3 s 8: dos Jarros de Manises quatro sueldos». *Ibidem*. Març de 1705.

191. Veure nota 70.

portar-los, es paguen en 1729 només una lliura i quatorze sous, preu realment escàs.¹⁹²

En octubre de 1731 es realitza la compra de vaixel·la de l'Alcora, per un import de 5 lliures.¹⁹³ Poc després s'inverteixen 4 sous i 9 diners en dotze dotzenes i mitja de platerets de l'Alcora.¹⁹⁴ Més cara resulta la compra en 1734 de més platerets de la mateixa procedència i altres «menudències».¹⁹⁵ En abril de 1738 es paguen 12 sous i 5 diners per més escudelles¹⁹⁶ i en desembre del mateix any altres 12 sous per vaixel·la.¹⁹⁷

En 1740 es recurrirà a l'obra de L'Alcora i a Terol, respectivament per mercar vaixel·la i set dotzenes d'escudelles.¹⁹⁸

Dos anys després, en febrer es torna a Terol per comprar dues dotzenes i mitja d'escudelles.¹⁹⁹ I en aquest mateix any, es compra vaixel·la fina de L'Alcora,²⁰⁰ igual que a finals.²⁰¹

Ja ens hem de remuntar a 1788 per tornar a trobar una altra anotació relacionada amb el tema. En abril hom compra vaixel·la, escudelles i plats de Manises.²⁰²

En 1790 es xapa el torn amb taulellets, de procedència desconeguda.²⁰³

Més tard es tornarà a xapar per dins i per fora amb tres-cents taulellets. A més, un Sant Vicent Ferrer presidirà a partir d'ara aquest lloc.²⁰⁴ Aquesta imatge encara es conserva, prop de la saleta del torn actual, després del trasllat de les monges a l'edifici de l'Hospital. Es tracta d'un conjunt de 35 taulellets, de gran colorit i traç acurat, que mostra al Sant en una de les seues iconografies habituals, com a àngel de l'Apocalipsi.

192. «De dose dosenas de platos grandes y dos dosenas de pequeños de manises y dos sarrietas para traerlos y enbalarlos 1 L. 14 s 8». *Ibidem*. Desembre de 1728.

193. «De bajilla de la alcora 5 L s». *Ibidem*. Octubre de 1731.

194. «De 5 dosenas de escudillas de Terguel 9 s 7». *Ibidem*. Octubre de 1731.

195. «De dose dosenas y media de platillos de la Alcora 4 s 9». *Ibidem*. Juliol de 1732.

196. «De platillos de la Alcora y otras menudencias 3 L 16 s 3». *Ibidem*. Febrer de 1734.

197. «De escudillas de la alcora 12 s 5». *Ibidem*. Abril de 1738.

198. «De Baxilla de Alcora 12 sous». *Ibidem*. Desembre de 1738.

199. «De mercar Baxilla de Alcora 2 L 11 s 9 de 7 dosenas de escudillas de Teruel 10 s 6». *Ibidem*. Juny de 1749.

200. «De 9 dosenas y media de escudillas de teruel 9 s 4». *Ibidem*. Febrer de 1742.

201. «De mercar baxilla fina de la alcora 4 L 16 s 6». *Ibidem*. Juliol de 1742.

202. «De mercar baxilla de la alcora fina 9 L 18 s». *Ibidem*. Setembre de 1742.

203. «Bagilla ttr Dies y Siete Sueldos Seis dineros Por 4 Dosenas de Escudillas de Manises y 6 de Platos a 4 s la Doseña todo L 17 s 6». *Ibidem*. Abril de 1788.

204. «Asulejos ttr quatro libras Dies y Nueve Sueldos tres dineros Por 6 Dosenas asulejos para el torno todo 4 L 19 s 3». *Ibidem*. Desembre de 1790.

3.2.5. Teixits

Així com passa també en altres apartats d'aquest treball, sabem que en l'actual convent de monges dominiques queden algunes peces de teixits d'excel·lent qualitat, a l'espera de la seua convenient catalogació i coneixement per part dels investigadors i del públic en general.

Per la seua part els llibres que consultem ens informen que en juny de 1700, es paguen dos parells de gafetes de plata i sis parells de fil-d'aram per a una capa cerica.²⁰⁵

Dos anys després les monges han rebut cinc vares de ras negre per a una casulla; així com dos pams i un quart de ras morat, nou vares de galó de plata ample i deu vares i tres pams d'estret.²⁰⁶

Més tard esmerçaran una elevada quantitat, més de 79 lliures, en la compra de vint-i-tres vares de domàs blanc per a un tern i capa. En aquesta quantitat també van incloses les despeses dels treballadors que hi van intervenir.²⁰⁷

No contentes amb açò, poc abans del desembre del mateix any 1702, mamprenen els faïments d'una casulla, comprant fil de plata, «espinilla», tafetà i galó de plata.²⁰⁸

L'any 1703 fan una casulla, bossa i cobre-calze a joc, amb sis vares de ras verd.²⁰⁹ Encara compraran amb la mateixa finalitat cinc vares de tela per al folre i galó falç, a més de pagar per les mans del sastre i al passamaner.²¹⁰

Per sis albes de cambrai, amb encaixos, adquirides per a la sagristia pagaran 39 lliures i escaig en 1705.²¹¹

En la primavera de l'any següent ja tenen en el seu poder el nou frontal

205. «Por dos pares de gafetes de plata y seis pares de ylo de alambre para una capa cerica dos libras y un sueldo». Juny de 1700.

206. «Por cinco varas de Raso negro de flores para una casulla seis libras 12 s 6= dos palmos i un quarto raso morado 1 L 1 s 2; nueve varas de galon de plata ancho i dies varas y tres palmos del estrecho todo fino 7 L 8 s 6». *Ibidem*. Juny de 1702.

207. «Por veinte i tres varas de domaso blanco para un terno i capa a quinze Reales la vara con galon i manos 79 L 5 d 9». *Ibidem*. Juny de 1702.

208. «Dos onças de hilo de plata una libra ocho sueldos= tres madejitas de espinilla tres sueldos cinco varas de tafetan Blanca para una casulla quatro libras i diez sueldos= doce varas de galon de plata seis sueldos monta todo 9 L 5 d 6». *Ibidem*. Desembre de 1702.

209. «Por seis varas de Rasop verde a flores para casulla Bolsa i cubri caliz a doce Reales la vara siete libras i quatro sueldos digo 7 L 4 s». *Ibidem*. Octubre de 1703.

210. «Por cinco varas de tela para aforros a dicha casulla a siete sueldos la vara una libra quince sueldos: de quatorze varas de galon falso su pedo cinco onças i media a siete sueldos la onça una libra deciocho sueldos i seis dineros al sastre por las manos de la casulla tres libras seis sueldos al Pasamanero por las manos de la Bolsa desiseis sueldos todo 7 L 15 s 6». *Ibidem*. Octubre de 1703.

211. «De seis albas de cambrai para la sacristia con encajes i echuras treinta nueve libras once sueldos i ocho dineros 39 L 11 s 8». *Ibidem*. Desembre de 1705.

d'altar que han encomanat poc abans. Han entrat en aquesta peça sis vares de domàs blanc i galó. En la mateixa partida cobren el fuster i el daurador que l'han emmarcat.²¹²

Una respectable quantitat costarà fer la draperia de la capella major, en seda i domàs, en 1709.²¹³

En 1711 es compra ras llis de nacre per al llit del dijous sant, és a dir, per al llit del Crist Mort, i també per a la cortineta del Santíssim.²¹⁴

El mateix any, poc després, decideixen manar la confecció d'un pal-li de ras blanc a flors per a donar la comunió.²¹⁵

De gener a abril de 1717 les monges estan esperant que els treballadors acaben de confeccionar-los la casulla encomanada. En gener han pagat cinc vares i mitja de ras blanc, en març una vara de lluentons, dotze vares de galonet d'or i dotze més de plata, a més dels dibuixos que havia de seguir al brodat.²¹⁶ Pocs dies després compren seda per a brodar i or de Milà,²¹⁷ i encara compraran plata i seda verda i pagaran el disseny de la casulla, en passar uns dies més.²¹⁸

Però encara no està tot acabat en aquesta peça, i poc després pagaran l'adquisició de set vares de galó ample i sis pams d'estret i deu vares de frangeta per al contorn.²¹⁹ La complementaran amb la bossa de corporals corresponent.²²⁰

212. «De seis varas de damasco Blanco para un frontal a quince Reales la vara nueve libras de galon i manos tres libras cinco sueldos, de un marco dorado a carpintero i dorador quatro libras diez sueldos todo 16 L 15 s». *Ibidem*. Març de 1706.

213. «Pmo. por quarenta libras de seda para unas cortinas de damasco carmesi para una colgadura para la capilla mayor a 1 L 10 s la libra monta sesenta libras + de devanar la seda tintarla teger el Damasco monta ochenta quatro libras once sueldos que todo junto suma ciento quarenta i quatro libras once sueldos digo 144 L 11 s». *Ibidem*. Juliol de 1709.

214. «Pmo. por veinte una vara de Raso liso de nacar para la cama del Jueves Santo a N^o Sr. i para una cortina al SSmo. quarenta cinco libras digo 45 L». *Ibidem*. Abril de 1711.

215. «Tr de una palia de Raso Blanco a flores para dar la comunion con su galon i manos cinco libras ocho sueldos 5 L 8 s». *Ibidem*. Octubre de 1711.

216. «De cinco varas i media de Raso Blanco para una casulla a 1 L 9 s la vara 7 L 19 s 6». *Ibidem*. Gener de 1717.

«De una onsa antejuelas menudas 5 s 6 de dose varas de galoncillo de oro i dose de plata 11 s colores para los dibujos de una casulla 4 s». *Ibidem*. Març de 1717.

217. «De quatro onsas de seda para bordar i quatro nosomas 4 L 14 s de dos onsas de oro de milan 3 L 3 s 6». *Ibidem*. Març de 1717.

218. «De dos onsas de plata para bordar 3 L de dos onsas seda verde 1 L 8 s del dibujo para la casulla 2 L». *Ibidem*. Març de 1717.

219. «Siete varas galon ancho i seis palmos de estreco para una casulla que pesa quatro onsas i un quarto i un arjento a quatro 4 L 4 la onsa i dies varas de Franjita para el Rededor que pesa dos onsas i un argent a quatro 4 s 6». *Ibidem*. Abril de 1717.

220. «De una bolsa de corporales cartones seda i oro falso i demas ninierias para dicha casulla i el domas i alforros 13 L 12 s 6». *Ibidem*. Abril de 1717.

Alguns anys després, en gener del 1719, reben de mans del venedor ras per a una casulla i frontals, a més de dues unces de fil d'or.²²¹ Aquestos frontals són els dels altars que hi havia als costats de l'altar major, com deixa veure la nota següent.²²²

No sabem si correspon a la mateixa peça la nota que trobem consignada en maig del 1720, amb el pagament de plata fina per a la casulla.²²³ També podria ser que aquell treball dels frontals continuara pagant-se en març de 1721, puix ací es fa referència a una tela d'«alducar» i «iladillo», que es va manipular amb aquesta finalitat.²²⁴ Poc després, en abril, torna a aparèixer la casulla, amb allò que podria ser el final del treball i l'adquisició dels últims detalls, com ara el galó fi d'or i la frangeta d'or i seda.²²⁵

En agost de 1724 les monges reben uns dibuixos per a randes i brodats.²²⁶

A partir de febrer de 1726, la comunitat mamprendrà una altra obra de pes: la confecció d'un pal-li. Així les coses, en el mes citat paguen l'«orlandilla», color vermell²²⁷ i ja en març el ras blanc, la franja d'or fi, els argenços i els faiments de la franja.²²⁸ En maig ja ho disposen tot perquè comence el treball dels brodaters, que es farà amb fil d'or fi.²²⁹ En juliol l'obra ja està acabada i es paga la feina de l'artesà que ha fet els brodats, més l'or, la plata, les sedes i el ras.²³⁰ Tot junt ha costat més de 393 lliures, una elevadíssima quantitat, que dona idea de la importància del pal-li.

Ja hem vist abans l'adornament que les dominiques feien per al llit del Crist Mort durant les celebracions de Setmana Santa. Ara, en abril de 1726 compren domàs de color nacre per a fer-hi un coixí, el galó per

221. «De onse varas Raso para una casulla y frontales a 1 L 2 s la vara monta 12 L 2 s de dos onsas de ilo de oro 8 s». *Ibidem*. Gener de 1719.

222. Veure nota 178.

223. «De una onsa y media plata fina para la casulla a una libra onse sueldos la onsa monto 2 L 6 s 6». *Ibidem*. Maig de 1720.

224. «De una tela de alducar y iladillo qe se trabajo para frontales 16 L s». *Ibidem*. Març de 1721.

225. «De nueve varas galon fino de oro a 2 L 2 s la onsa pura la casulla bordada monta 12 L 9 s 4 de frangita de oro y seda a 2 L 6 s la onsa y eltrabajarla 7 L 12 s 6 es todo 20 L 1 s 6». *Ibidem*. Abril de 1721.

226. «De trabajar unos dibujos para randas y Bordar 8 L 6 s 3». *Ibidem*. Agost de 1724.

227. «De desisiete varas de orlandilla encarnada para el palio a cinco sueldos y seis dineros vale quatro libras ocho sueldos». *Ibidem*. Febrer de 1726.

228. «Por seis baras y media de raso blanco a una libra y catorse sueldos la vara 11 L 1 s por veinte baras y una vara mas y tres palmos de franja de oro fino para el palio que pesa 28 onsas un quarto y 2 adarnes a 2 L 4 s la onsa 62 L 8 s 6 las echuras de la franga a cinco sueldos la vara 5 L 8 s 9 es todo 78 L 18 s 3». *Ibidem*. Març de 1726.

229. «De seis onsas de ilo de oro fino para Bordar elpalio a dos libras 4 sueldos la onsa tresp libras quatro sueldos». *Ibidem*. Maig de 1726.

230. «Pmo de manos al que Bordo el palio 231 L s de oro plata sedas raso manos la franga y la tela que esta en otra partida 162 L 2 s 9 es todo 393 L 2 s 9». *Ibidem*. Juliol de 1726.

a la vora i cintes per als llaços.²³¹

La devoció especial, que a partir de certa època comencen a professar les ocupants de l'edifici del carrer Major per la Mare de Déu de Gràcia, i la seua materialització, ja explicada, fan que siguin diversos els obsequis amb aquest motiu. Als ja explicats cal afegir en aquest apartat una capa d'espolí, guarnida d'or, que se li fa en novembre de 1726.²³²

La capa que comença a aparèixer el mes següent no deu ser la que acabem de veure, sinó una altra per a servei dels oficiants, puix apareix una relació sencera de tots els elements que la componen, distribuïts en diferents partides. En desembre hom paga per l'«orlandilla» galó fil de plata i cinc parelles de gafetes per a passar-la.²³³ A continuació hom compra deu vares de ras.²³⁴ En abril de l'any següent es paga el galó d'or, l'argenç, el galó de plata, una franja d'or i tres argenços, més les mans dels qui han treballat la franja.²³⁵

La compra d'unes gafetes de plata en desembre d'aquest mateix any apareix una mica desconnectada i podria pertànyer a una reparació d'alguna capa ja existent.²³⁶

A continuació trobarem tota una sèrie de notes escampades al llarg dels anys, referides al costum de vestir les imatges, per donar-hi major realisme. Aquest costum comença en el període posterior al Concili de Trent i té en el barroc dels segles XVII i XVIII el màxim floriment. L'adveniment de l'academicisme i de la il·lustració i el retorn a la puresa de l'escultura, arraconaran relativament aquesta pràctica, que perviurà, però, en la religiositat popular fins als nostres dies.

Les dominiques ja havien encetat aquest costum, vestint la imatge de la Mare de Déu de Gràcia, que no era pròpiament seua. Ara, en gener de 1728, compraran vellut negre per vestir al Sant Crist del cor de dalt,²³⁷ en setembre ras blanc a flors per al vestit i ras negre per a la capa de Santa Agnès,²³⁸

231. «De dos varas de damasco Nacar para una almoada para la camica de N^o S^o y el galon para guarneserle y sintas para lasos 11 L 16 s». Ibidem. Abril de 1726.

232. Veure nota 91.

233. «De 8 varas de orlandilla 1 L 14 s de 10 vares galon y ilo de plata 2 L 10 s de cinco pares gafetes de plata para una capa 2 l 11 s». Ibidem. Desembre de 1726.

234. «De 10 varas Raso para una capa 13 L 15 s». Ibidem. Desembre de 1726.

235. «Pmo de siete varas y media galon de oro que pesa siete onzas y un adarme 15 L 18 s 6 de 9 varas y media galon de plata a 18 Reales la vara 14 L 10 s 9 de una Franja de oro para una capa serica que pesa dos onzas y media y tres adarmes 5 L 18 s 3 manos de la franja 18 s todo 38 L 4 s 6». Ibidem. Abril de 1727.

236. «De unos gafetes de plata para una capa serica 1 L 5 s 6». Ibidem. desembre de 1727.

237. «Por dies varas de tersiopelo negro para el santo Christo del coro alto a tres libras por vara monta 30 L». Ibidem. Gener de 1728.

238. «De 6 varas de rraso blanco de flores pa el vestido de santa ynes a 1 L 14 s la vara monta 10 L 4 s de seis varas de rraso negro para la capa de santa ynes 8 L 14 s». Ibidem. Setembre de 1728.

a més del vel corresponent.²³⁹ En juliol vestiran al patró de l'orde, Sant Domènec, esmerçant-hi una important quantitat, més de dues-centes lliures.²⁴⁰

El Sant Domènec per al qual compren quatre vares de «tabín» blanc a flors, devia ser una altra imatge més xicoteta del Sant Patró.²⁴¹ També Santa Caterina serà coberta amb vestits negres i blancs superposats,²⁴² a més del vel corresponent en 1731.²⁴³ A Santa Rosa li fan el vestit amb una tela anomenada «girasol»,²⁴⁴ i amb una trossada de domàs, la capa complementària.²⁴⁵ Aquest últim devia trobar-se en mal estat, puix en 1791, hom decideix canviar-lo i fer-ne un altre, comprant vellut negre, espolí d'or, tafetà per al folro i gasa i tafetà per al xiquet, a més d'or, «canutillo», lluentons i pedres. La suma gastada ascendeix a quasi 80 lliures, de les quals paguen més de la meitat diversos devots de la santa.²⁴⁶

Tornant endarrere trobem la confecció d'unes dalmàtiques de ras llis blanc en novembre de 1729²⁴⁷ i d'una casulla de glacé dos anys després.²⁴⁸

Entre febrer de 1733 i desembre de 1734 encomanen i fan una altra capa per als serveis litúrgics. En la primera data paguen el dibuix acolorit que seguiran els artesans brodadors,²⁴⁹ mentre que en la segona ja registrem el lliurament de l'import corresponent a l'or fi, tafetà, galonet, franja d'or fi, argenços i gafets de plata.²⁵⁰

239. «De un velo para santa ines 2 L». Ibidem. Febrer de 1729.

240. Veure nota 97.

241. «Pmo de 4 varas de tabin blanco a flores para un vestido para N.P. Sto domingo a una libra dieciseis sueldos la vara monta 7 L 4 s». Ibidem. Febrer de 1731.

242. «De seis Varas y media de raso negro para el vestido de Sa Catalina 9 L 2 s». Ibidem. Juliol de 1731.

243. «De unos velos para Sta. Catalina 2 L 19 s». Juliol de 1731.

244. «De siete varas y media de una ropa llamada Jirasol para el vestido de Sta. Rosa 13 L 15 s». Ibidem. Febrer de 1732.

245. «De seis varas y media de damasco para capa 9 L 9 s». Ibidem. Febrer de 1732.

246. «Vestido de Sta. Rosa vestido de Santa Rosa de Lima A saver 4 varas tersiopelo negro para capa 20 L s tres varas y un palmo espolin de oro 26 L s tres varas tafetan para aforro 2 L 19 s 6 dos palmos gasa y dos palmos tafetan para vestir al niño L 16 s sube 49 L 19 s 6 en 7 en oro de diferentes echuras corintillo antejuelas y piedras 28 L 9 s 4 todo 78 L 4 s de esta cantidad Rebajadas 41 L 14 s 10 de limosnas que an dado personas devotas Sta. queda todo gasto de la comunidad 36 L 10 s 1 digo 36 L 10 s 1». Ibidem. Març de 1791.

247. «De veinte y tres varas de raso liso blanco para unas dalmaticas a una libra ciete sueldos la vara monta 31 L 14 s 6». Ibidem. Novembre de 1729.

248. «De cinco varas y media de glase para una casulla 9 L 18 s». Ibidem. Febrer de 1731.

249. «De aser u divojo y colorirle para una capa 4 L». Ibidem. Febrer de 1733.

250. «De un quarto de ilo de oro fino 11 s de onse varas y media de tafetan entre doble carmesi a 13 s 6 la vara suma 7 L 15 s 3 de galonsillo de dos dedos y de mas ancho y seis varas y media franxita todo oro fino a 2 L 4 s la onsa todo junto 5 onzas que ase la suma de 12 L 3 s 6 mas de dos varas de franxa de oro fino para la capa que peso 9 onzas y dos adarmes a 2 L 4 s la onsa monta onse libras cinco sueldos y seis dineros por las manos de dicha franxa 2 L s de los corchetes de plata para la capa 16 s es todo 34 L 11 s 3». Ibidem. desembre de 1734.

Entremig s'ha manat fer una tela de plata sobredaurada per al comulgatori.²⁵¹

En 1738 tenen la intenció de confeccionar una altra peça d'importància, dins el patrimoni conventual: el guió. S'anomena així una banderola de disseny quadrangular, que conté en el centre la imatge d'algun sant, i que sol precedir el pas de la seua peanya en les desfilades processonals. En el tros de tela lliure es broden o pinten motius ornamentals. En el cas de les dominiques, en gener d'aquell any es paguen els colors que s'han utilitzat en el disseny del dibuix que seguirà el brodat.²⁵²

Els llenços serien intercanviables, i ja hem vist en altre capítol com es compra una caixa per guardar-los. Ara, alhora que s'adquireixen aquests llenços, es paguen l'or, la plata, sedes, franges, cordons, folro, asta i creu travessera, fins a assolir gairebé les 200 lliures en total.²⁵³

Per a baix de les peanyes dels sants, es fan teles a València el 1741.²⁵⁴

3.3. Altres despeses

En aquest apartat inclourem aquells pagaments que, d'una manera o d'una altra resulten curiosos, o ens ajuden a completar el disseny de la història del convent. Abraceu com és fàcil suposar, aspectes d'allò més variat, i, en ocasions, parlen d'esdeveniments ben coneguts en el passat vila-realenc, i, àdhuc, dels pobles veïns.

En 1698 la Comunitat comprarà un rellotge, que costa 1 lliura i 10 sous.²⁵⁵

Pocs anys després, en 1703 es donen 5 lliures al Pare General per a ajuda de l'altar de Sant Domènec, que es feia a Roma.²⁵⁶

No tan festiu és el lliurament al Governador de les Armes de Castelló de 18 lliures, per tal de procedir a l'enderrocament de les nostres muralles.²⁵⁷ El 12 de gener de 1706 les tropes borbòniques van entrar a sang i foc a Vila-real, destruint tot el que trobaven al davant. La batalla d'Almansa, el 25 d'abril de 1707 decidí la victòria final del francès i la pèrdua de les

251. «De aser una tela de plata sobredorada para elcomulgatorio 39 L 19 s 10». Ibidem. Novembre de 1733.

252. «De unos colores para aser un dibuxo para un guion 2 L s». Ibidem. Gener de 1738.

253. Veure nota 167.

254. «De una tela que se yso en Valencia para cobertores a las peañas de los stos. 20 L 11 s 4». Ibidem. Desembre de 1741.

255. «Por un reloj de inglaterra que se a echo para este convento treinta libras». Ibidem. Juny de 1698.

256. «Por la limosna que ha dado el cto. a N^o Rmo Pe. General Para ayuda del altar que se ace en Roma a N^o glorioso Pe Sto Domingo 5 L». Ibidem. Desembre de 1703.

257. «Pmo al Governador de las armas de castellan= para deçacer los muros deochoo libras digo 18 L s». Ibidem. Juliol de 1707.

llibertats del País Valencià. Pocs mesos havien passat quan en juliol del mateix any es demana a les monges el pagament abans ressenyat. L'objectiu era clar: reduir el nostre poble a la indefensió.

De tota manera en maig de 1713, les dominiques estan una altra vegada de festa. Aquesta data celebren la canonització de Sant Pius Vè, esmerçant-hi la important quantitat de 20 lliures i 10 sous.²⁵⁸

I, com que res és etern, tres anys després les trobem de dol per la mort de la fundadora, Sor Agnès de l'Esperit Sant. Es paguen les misses, les rajoles i l'algep per a la tomba i els diacas de la missa cantada.²⁵⁹ Sor Agnès degué morir a edat molt avançada, si tenim en compte que va encapçalar la fundació del convent en 1638, setanta-vuit anys abans de la seua defunció.

En 1718 compren un altre rellotge.²⁶⁰

En juliol de 1724 empren 4 lliures en focs per a la celebració de la pujada del nou papa.²⁶¹

La nota següent té el seu interès. En agost d'aquest mateix any donen 9 lliures per a ajuda d'un temple.²⁶² Per aquestes mateixes dates es troba en construcció la Capella del Crist de l'Hospital, feta, efectivament, a base d'almoines. Podria ser aquest el temple beneficiari de la caritat, però la poca definició de la notícia ens impedeix aventurar-nos més enllà.

En març de 1729 es paga l'enquadrernació d'un llibre de cor, i també per escriure vint-i-vuit fulles d'aquest llibre.²⁶³ Altres llibres es restauraran en setembre,²⁶⁴ es comprarà un breviari coral en 1735²⁶⁵ i ja en 1801 es paguen a l'organista del convent del Carme 20 lliures i 9 diners per cent-quarantadues fulles de «solfa», és a dir composicions musicals, que han escrit.²⁶⁶ Segurament és aquest mateix compositor, el pare «Vinyes», qui pocs mesos després els tornarà a vendre seixanta fulles més de composicions musicals.²⁶⁷

Comentada ja en altres llocs d'aquest treball la relació peculiar entre el

258. «Pmo por los gastos de la fiesta que se hiço en este Cto a la canonigacion de san pio quinto 20 L 10= digo 20 L 10 s». Ibidem. Maig de 1713.

259. «Por la limosna de las misas que se dixeran por el alma de la me sor ines del espiritu santo q murio en 20 deste mes 18 L s= de 50 ladrillos i dos B de yeso para el entierro 4 s 6 a los diaconos d ela misa cantada 4 s monta todo 18 L 8 s 6». Ibidem. Abril de 1716.

260. «Un reloj de enbalarle y traerle 10 s un vidrio para dicho reloj 7 s 6». Ibidem. Juliol de 1718.

261. «De fuegos por la eleccion de N^o sumo pontifice 4 L». Ibidem. Juliol de 1724.

262. «De una limosna para ayuda de un templo». Ibidem. Agost de 1724.

263. «De enquadrernar un libro del coro 4 L 12 s de 28 ojas que se an escrito en dich libro 1 L 1 s y por escritviras 1 L 19 s». Ibidem. Març de 1729.

264. «De conponer unos libros para elcoro 2 L 11 s 2». Ibidem. Setembre de 1729.

265. «De un breviario coral 6 L 11 s». Ibidem. Febrer de 1735.

266. «20 L s Por 142 ojas y media de Solfas que sea escrito el organista del Carmen a L 3 s vn la oja 20 L s 9». Ibidem. Gener de 1801.

267. «11 L 19 s Por 60 ojas de Solfa que ha hecho el Padre vines a 3 real vellon la oja en corriente 11 L 19 s». Ibidem. Juliol de 1801.

convent i la Mare de Déu de Gràcia, ens queda dir que en 1728 es paga l'import d'una perruca per a aquesta imatge i de la caixa per portar-la.²⁶⁸ Una nova prova la donen en lliurar 9 lliures ran de la seua estada al convent en 1739.²⁶⁹

L'any 1730 els constipats degueren venir molt forts. La comunitat dóna una almoïna i ofereix tres misses a Sant Roc, per tal que aquest faça de mitjancer, lliurant-les de la passa.²⁷⁰

Una bona quantitat de diners s'endurà la impressió del llibre de meditacions de Frai Luis de Granada.²⁷¹

En 1790 es produeix la proclamació del rei Carles IV, i la vila ha organitzat una sèrie d'actes festius i hi haurà gent i vi. Les monges, en previsió dels excessos propis de la situació, paguen a dos soldats perquè els cuiden la porta del convent.²⁷² El mateix faran en 1791, ran de la celebració del primer centenari de la canonització de Sant Pasqual, durant la processó que atraurà a molta gent de la pròpia vila i dels voltants.²⁷³

Entropessem també amb algunes notes que ens indiquen els tipus de cultius que les monges plantaven a les seues possessions. Així, en 1736 compren moreres per a les alqueries i llavors de cucs de seda,²⁷⁴ i en juny de 1741 paguen pel treball de filar 97 lliures de seda de l'Alqueria de la Verge i 51 de la de Sant Josep.²⁷⁵ En aquesta mateixa es planten oliveres i vinya en 1788,²⁷⁶ i alhora es compren moreres per a plantar a les terres de la comunitat.²⁷⁷ Als començaments de 1803 es planten 133 tarongers a l'hort

268. «De una cabellera para la virgen de gracia 4 L de una caja para traerla 4 s». Ibidem. Setembre de 1728.

269. «De una oferta a N^o S^a de Grasia quando estuvo en este cto. 9 L s digo 9 L s». Ibidem. Juny dse 1739.

270. «De una limosna y de 3 misas a san rroque por averlas ofrecido la comunidad por la mala constelacion de los catarros». Març de 1730.

271. «Pmo al impresor por los libros de meditaciones de Fr. Luis de granada 119 L s digo 119 L s». Ibidem. Juliol de 1731.

272. «Guarda ttr Dies sueldos ocho Dineros por 2 soldados por cuidar de la puerta de la puerta fiesta del Rei L 16 s 8». Ibidem. Novembre de 1790.

273. «Soldados ttr Dies sueldos ocho dineros a dos soldados Por uardar la Puerta de la yglesia durante la Proseccion del Sentenar de S. Pasqual todo L 10 s 8». Ibidem. Maig de 1791.

274. «De mercar moreras para las Alquerias 6 L 10 s». Ibidem. Març de 1726.

275. «Ylar 97 libras de seda de la Alqueria de la virgen 19 L 8 s». Ibidem. Juny de 1741.

«De ylar 51 L. de seda de la alqueria del P^o S. Joseph 10 L 4 s». Ibidem. Juny de 1741.

276. «Jornales ttr una libra dose sueldos por 6 jornales de Plantar olivos en la alqueria del P. S. Joseph a 5 s 4; Digo 1 L 12 s». Ibidem. Febrer de 1788.

277. «Moreras; Ttr onse libras Nueve Sueldos Por 26 Dosenas de Moreras Para Plantar en las tierras de la comunidad Digo 11 L 9 s». Ibidem. Març de 1788.

gran i al menut del carrer de baix,²⁷⁸ en allò que podria ser una de les primeres explotacions comercials d'aquest fruit.

La guerra de 1808, a banda de significar alguns inconvenients per al convent, derivats de la inestabilitat de la situació, representa el pagament de quasi 800 lliures a la Suprema Junta, per tal d'acabar les despeses d'aquella conflagració.²⁷⁹

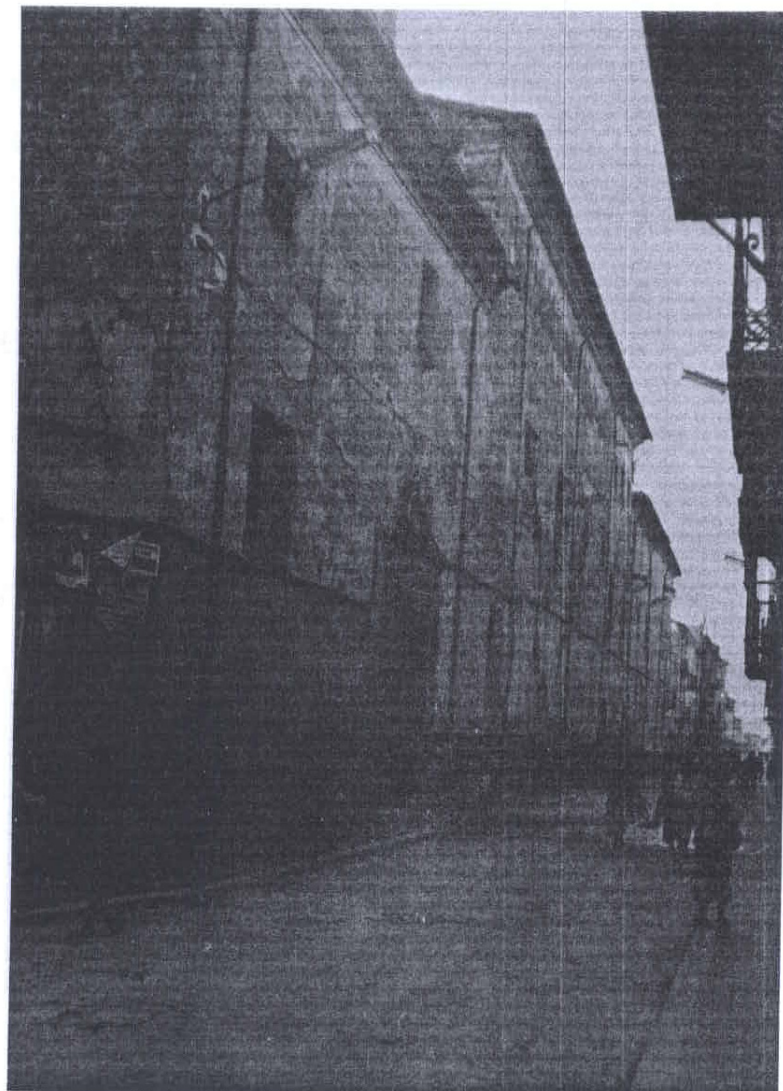
JOAN D. BAUTISTA I GARCIA

278. «12 L 9 s 3 por 133 Naranjeros Para el huerto grande y el Pequeño de la Calle de a Bajo a 2 s vn. Cada uno 13 L 6 s vn. en corriente 12 L 9 s 3». Ibidem. Gener de 1803.

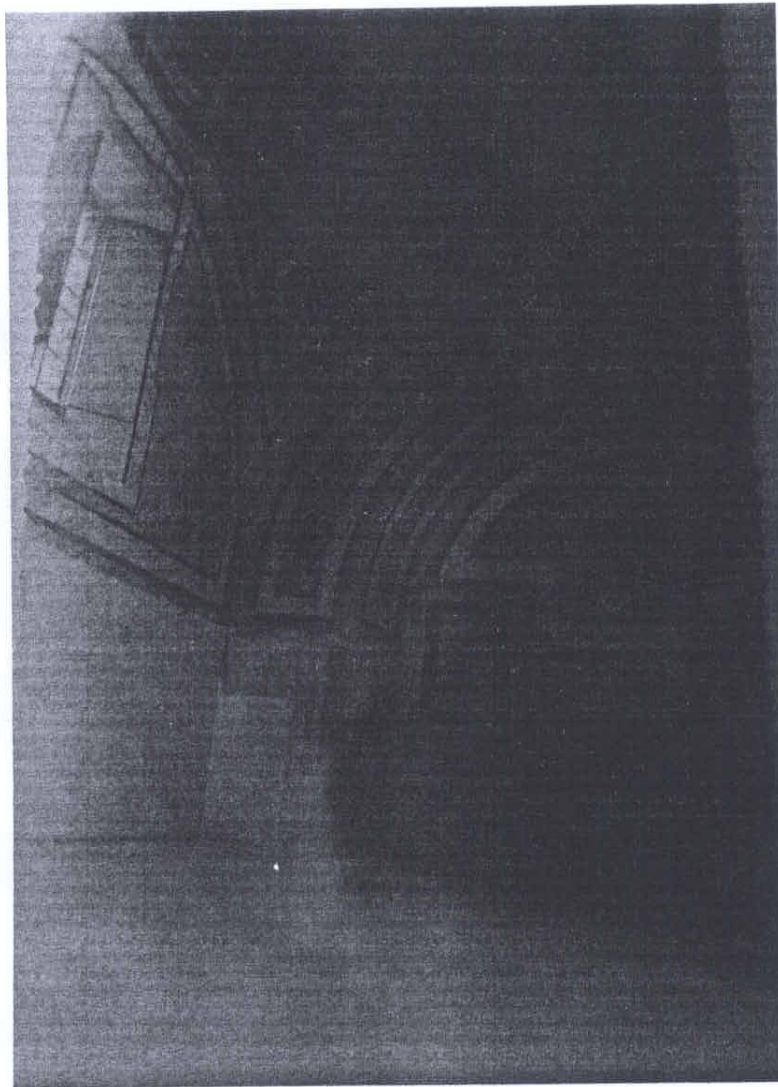
279. «Prestamo para la guerra. Setesientas noventa y seys libras diez y siete sueldos y seys Por el reparto para gastos de la Guerra que ha tocado a este Convento por modo de prestamo forzoso, y en calidad de reintegro al Recaudador real y orden de la Suprema Junta segun recibo que existe en el Archivo doce mil reales de Vellon que hacen la suma de 796 L 17 s 6». Ibidem. Octubre de 1808.

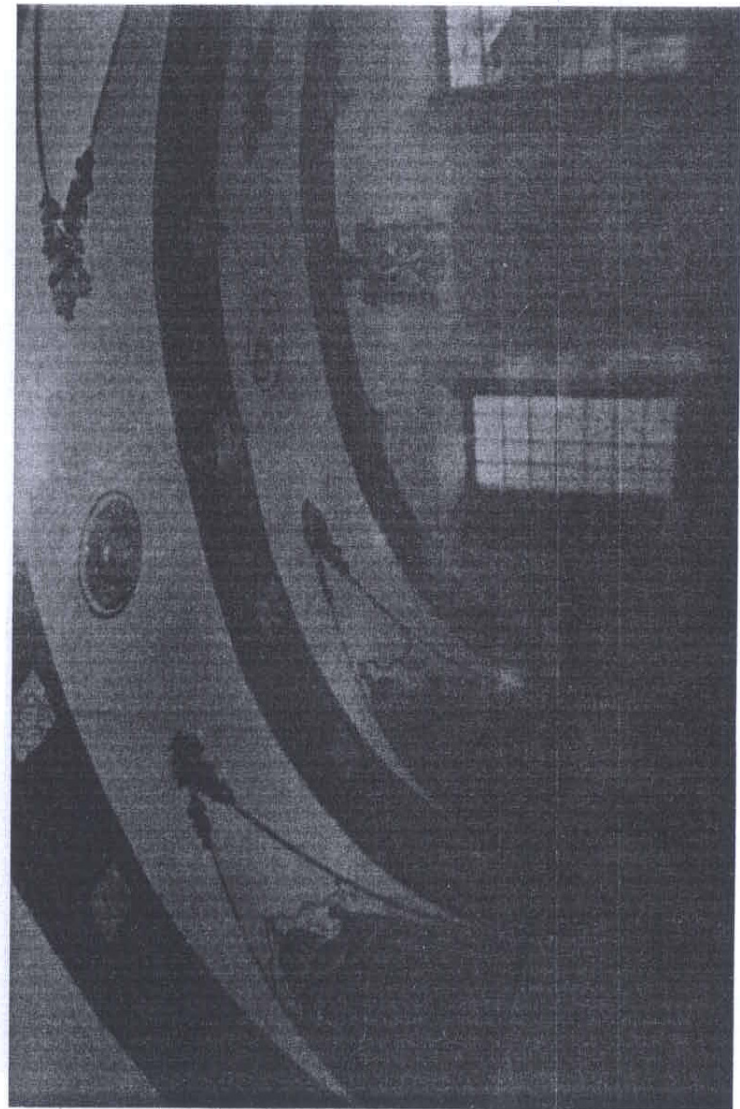
Església. Absis?

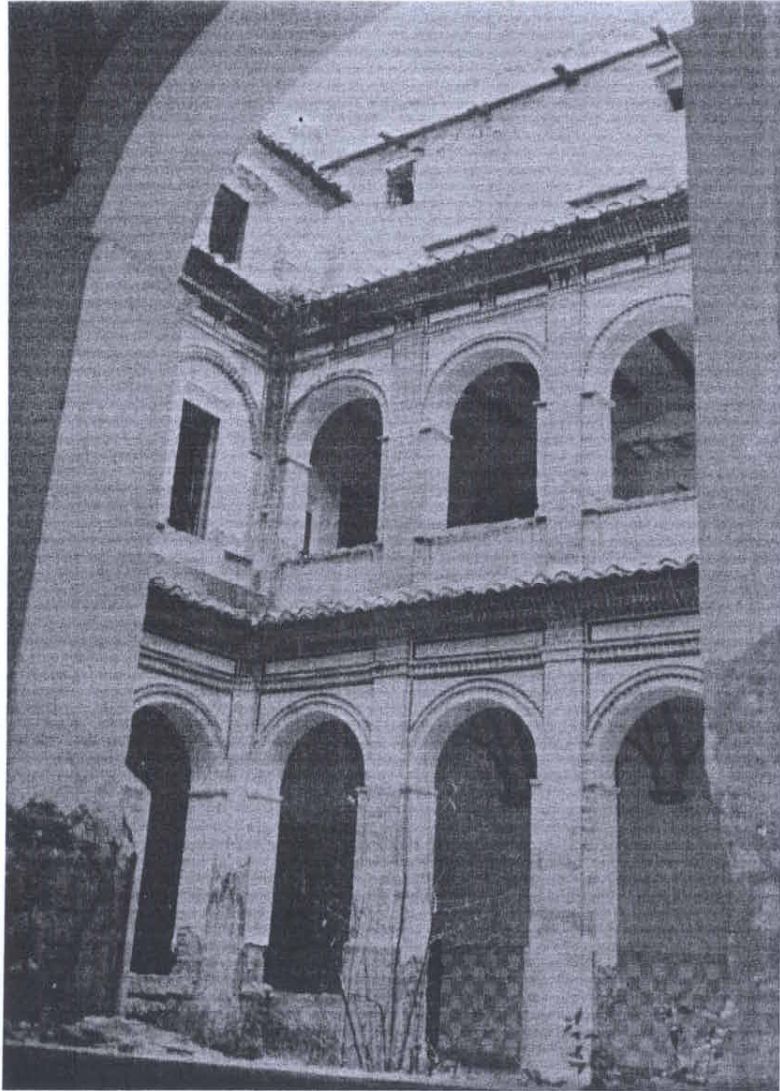
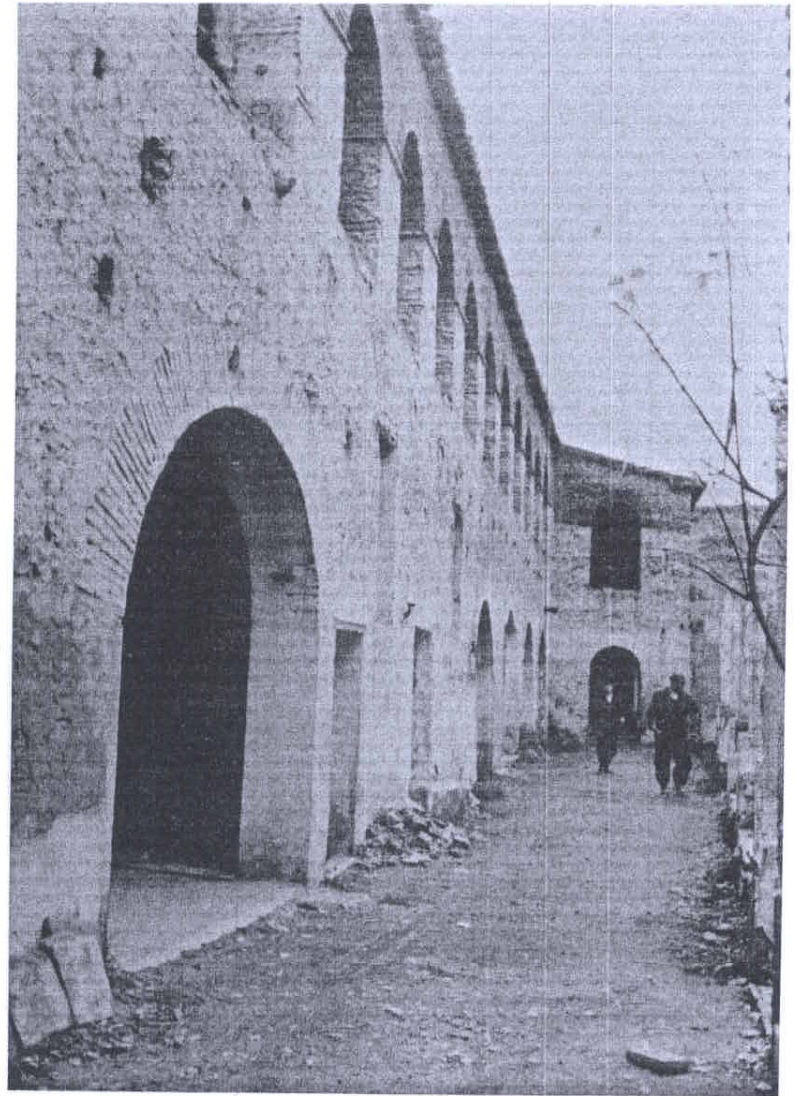
Façana principal al carrer Major

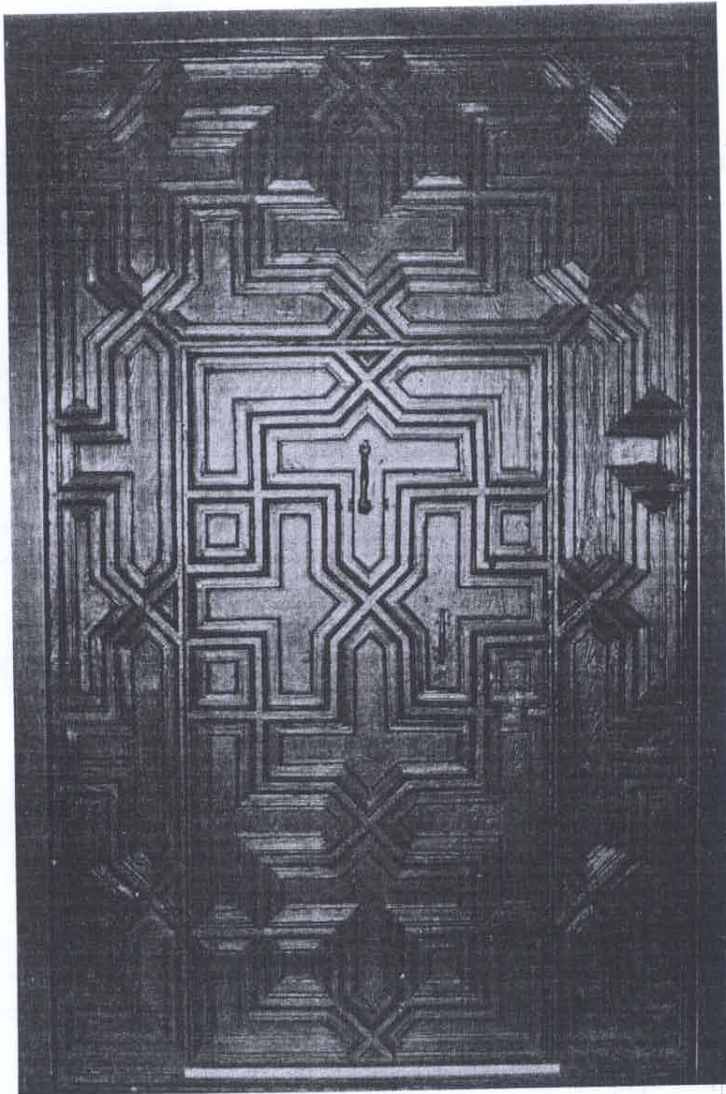

Església. Capella?

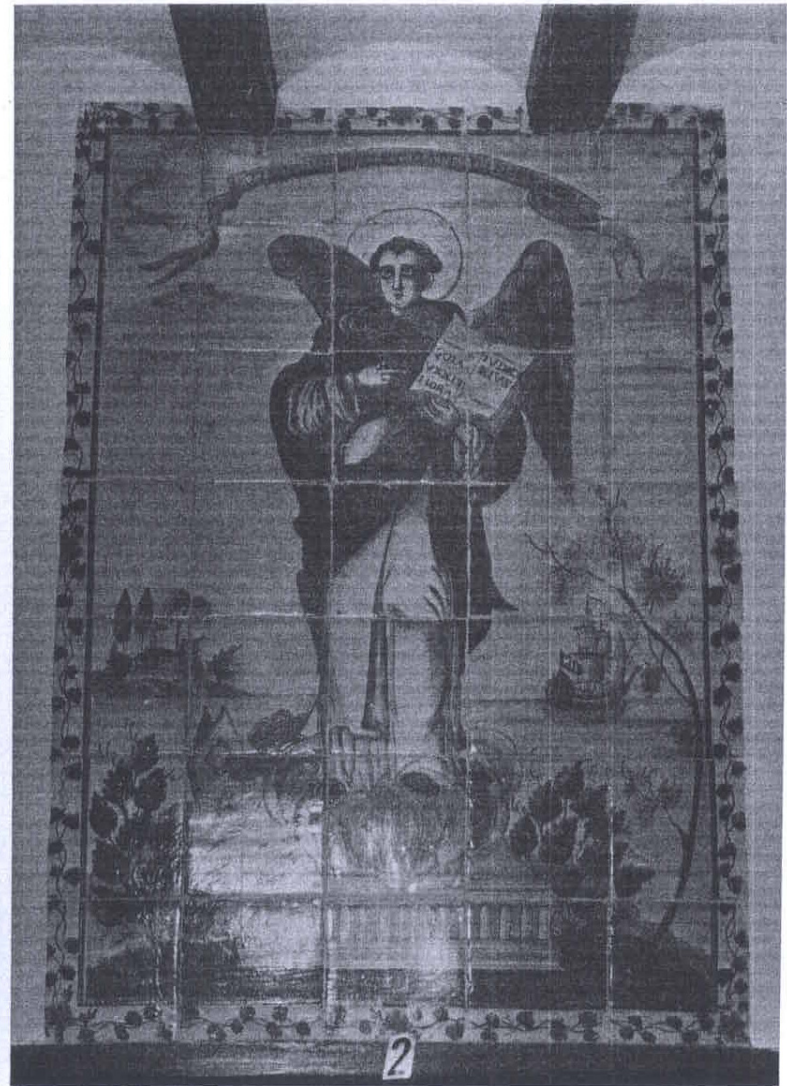

Església. Cor alt?

*Claustre**Convent. Galeria Portada,*

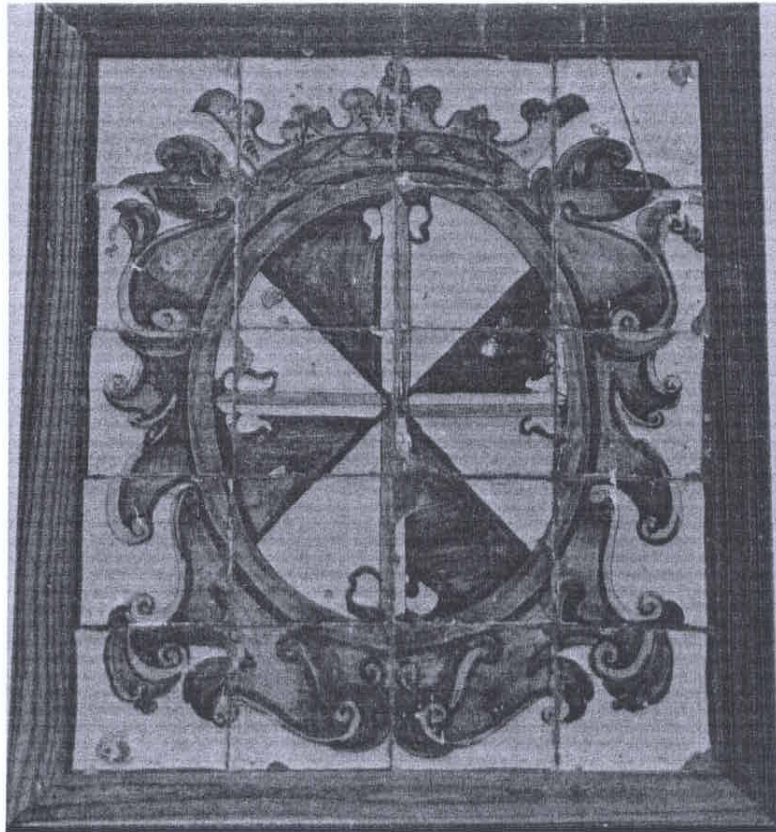

Porta mudéjar. Segle XVI

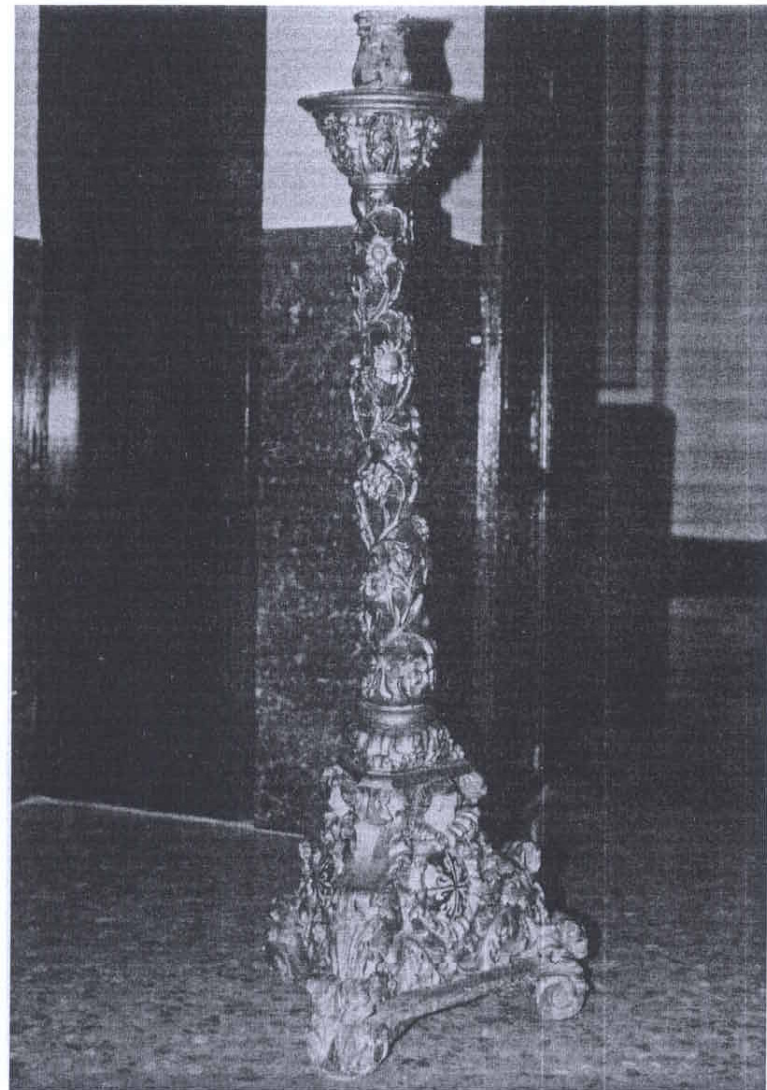

Retaule de Sant Vicent Ferrer. 1806

Retaule de manisetes amb l'escut de l'orde. 1711

Candelabre. 1709

Canelobre. Detall amb l'escut de l'orde